

NAŠ ROD

1937·1938

LETO IX.

5

Rešitev uganke in križanke iz 4. štev. »Našega roda«

»CICIBANČKOVO UGANKO«, v kateri se skriva voščilo »Vesel Božič in Novo leto«, so pravilno rešili in bili izžrebani:

Cimerman Drago, učenec III. razreda osnovne šole v Mariboru.

Nagode Ivan, učenec II. razreda osnovne šole v Planini pri Rakeku.

Kovač Mira, učenka I. razreda osnovne šole v Hrastniku.

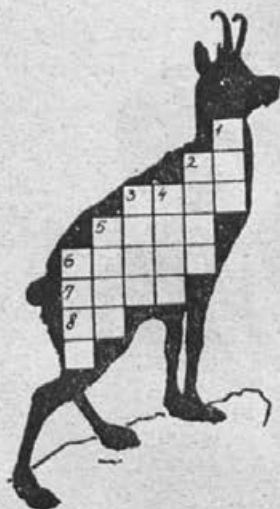
KRIŽANKO »ZAJEC« so pravilno rešili in bili izžrebani:

V. a razred v Kostanjevici na Krki.

Medved Štefica, učenka VI. razreda v Šmartnem ob Paki.

Globočnik Cilka, učenka V. razreda osnovne šole v Velenju.

Izžrebani bodo nagrajeni s primernimi darili.

KRIŽANKA »DIVJA KOZA«

Vodoravno: 2. veznik, 3. kolec, 5. planinska rastlina, 6. luža, 7. telesna poškodba, 8. veznik.

Navpično: 1. gaj, 2. skromna hišica, 3. del roke, 4. voda, 5. rastlina ovijalka, 6. zimski pojav.

Za tri izžrebane rešilce »Mozaika« in križanke »Divja koza«, ter za tri rešilce »Cicibano-ve uganke« razpisuje uredništvo lepe nagrade.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejema naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 2.50. Za posamezne naročnike, ki prejema list in publikacije po pošti, znaša letna naročnina 30 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Naš rod

TIHO, PRAV TIHO . . .

MIRKO KUNČIČ

Tiho, prav tiho, po prstih nekdo
stopi ob jutrnji uri
v sobico mojo — s kazalcem samo
rahlo potrka na duri.

Mehkih rogljičev prinese s seboj,
mleka presladkega vrček,
šepne ljubeče mi na uho:
»Zdaj pa le papcaj, moj srček!«

Skrbno okoplje, počese me,
potlej odideva v polje;
sladek poljubček na gobček mi dá,
kadar je židane volje.

Včasih se vse mi neumno že zdi:
zame pečenka predraga
ni ji nikdar, a berače podi
s trdo besedo od praga . . .

Ko se zmračí, mi zapoje: »Tu, tu,
sladko zaspančkaj, moj sinko!«
Če sem res sinko njen? Hov, hov,
hov, hov —
jaz sem njen pes Debelinko!

RUDARSKA DEKLICA

MIRKO KUNČIČ

Moja prva misel zjutraj,
ko se prebudim,
očka moj, si ti! Pod zemljo
dan za dnem vdihavaš
prah strupen in dim.

Moja druga misel zjutraj,
ko se prebudim,
mamica, si ti! Kot roža
v sončno luč
v tvoj objem zahrepenim.

Tretja misel pa kot pelin
kane zjutraj mi v mladost:
to si ti, moj kruh vsakdanji!
Smrtni znoj očetov piješ,
materinih solz bridkost.

ARNOŠT ADAMIČ

VELIKA TEKMA

ILUSTRIRAL: N. PIRNAT

KAKO SO IZSLEDILI ZLIKOVCE

Vendar moramo povedati tudi to, kar se je godilo in zgodilo pred tem. Na dvorišče se je bil čez dan polagoma povrnil razposajen smeh. Glavni strahovalec Longa — kdo pa drugi? — se je moral podnevi skrivati, Bog si ga vedi kje. Ostale so pa doma trdno držali na vajetih, ker so se bali stanovanjske odpovedi. Do treninga v gramozni jami za enkrat ni prišlo, pač pa se je vršilo nabijanje žoge pod slepo steno. Zgodilo se je pa tudi tole:

Srakar si je bil od zadnjega razburjenja že opomogel. Odslej je pogosto povabil na svoj dom Lava in njegove prijatelje, da so se razgovarjali glede nogometa in o drugih vprašanjih, ki so se tikala športa na sploh. Tudi o usodi Longe in Oka, ki sta se skrivala že več ko teden dni, so se razgovarjali. Srakar ju je bil sicer naznanil policiji, izgledalo pa je, da so imeli tamkaj dovolj opravkov z važnejšimi in težjimi nalogami.

Nekega sestanka se je udeležila tudi Milica s svojo punčko-lutko. Sedela je zase v kotu in se igrala. Kmalu pa se je igre naveličala. Položila je punčko v posteljico in ji rekla: »Zdaj grem v trgovino h gospodu, — no! h kateremu že? Aha, k Prstoviču. Lepo pridkana bodi, če ne te bo tisti hudi Longa snedel, ham, ham...«

Milica ni vedela, da je s temi, na videz nepomembnimi besedami obrnila kolo naše zgodbe za velik korak vstran. Bila je pač še neizkušena in ni vedela za moder izrek, da majhni vzroki povzročijo velike posledice.

Njen očka je ob njenih besedah ravno z velikim ognjem razlagal tole:

»Trdna volja«, tako je prepričevalno pravil mladim glavicam okrog mize, »je kakor v parnem stroju ogenj. Vtrajnost pa para, ki ti premakne in z neznansko silo žene vlak. Zato brez vztrajnosti in trdne volje ne boste nikjer dosegli nobenega uspeha.«

Med govorom je nejevoljno pogledoval debelega Pepka, ki se je že ves čas rajši kratkočasil z opazovanjem Milice in njene igre s punčko. Pri zadnjih njenih besedah pa je Pepček debelo pogledal in se udaril po čelu, kakor ob nenadnem domisleku. Vsi so se ozrli vanj. Žareč v lica, je bil zmagoslavno vzdignil obe roki in se udaril po golih kolenih.

»Poslušajte moj predlog, ki mi je šinil v glavo. Večkrat sem videl Longo in Prstoviča skupaj, in s kom še? — Aha, s Fredijem! Enega teh vprašajmo, kje se potika ta Longa. Gotovo vesta zanj.«

»Ka-ko-pa!« je zategnil Srakar. »Prijatelj prijatelja nikdar ne bo izdal.«
»Niti ni treba, da ga izda, gospod Srakar!« je vzkliknil Lavo, ki se je oprijel Pepkovega predloga. »Važno je, da imamo vsaj mi kako oporo. Zato bi predlagal: dajmo oba opazovati! Zadosti nas je za tako delo.«

»Sijajno!« — so vzkliknili vsi.

Milico so iz previdnosti takoj poslali na dvorišče; lahko bi pozneje kaj izblebetala. Pri zaprtih vratih in oknih so si navsezadnje izmislili načrt, ki je obetal gotov uspeh. Za izvedbo načrta so sklenili pritegniti še zanesljive tovariše, ki danes niso bili navzoči. Tako bi jih bilo vsega deset. Črni Sony bi si v primeru potrebe lahko izposodil očetovo, Črto pa sestrično kolo. Sam Srakar je obljubil svoj vojaški daljnogled.

Takoj popoldne so šli že na delo. Trgovina »Maščoba« je gledala skozi pet izložbenih oken v sicer ozko, toda zelo prometno »Mestno ulico« sredi mesta. Sprva so si kanili ogledati Prstoviča ob blizu, kar v trgovini. Lavo pa je prvotni sklep spremenil, ker bi moralo vzbuditi sum, če bi šlo vseh deset past zijala v trgovino. Vzbudili bi kak sum. Počakali bodo na preži.

Popoldanski čas so torej porabili za potrebne ukrepe, da se jim ne bi izmuznil Prstovič skozi kak drug izhod. Prepričali so se kmalu, da ima hiša izhod tudi v stransko »Strojarsko ulico«. Lavo je določil enega, da bo pazil na ta izhod, drugega pa je postavil v zvezo na vogal, od koder bi lahko z znamenji opozoril ostale.

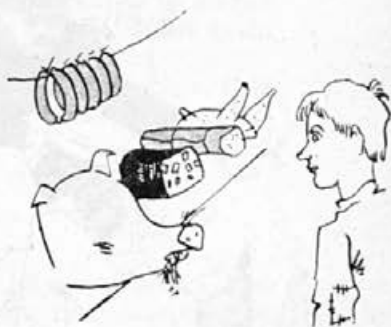
Razpostavljanje so morali izvesti previdno, ker jih je prometni stražnik z bližnjega križišča že kar nezaupno ogledoval. K sreči pa je v poznih popoldanskih urah, radi nizkega sonca vročina popustila. Promet se je ojačil in prikrival postavajoče dečke okrog trgovine. Prav k vratom je bil določen Pepko, ki je Prstoviča poznal kot lastnega brata. Že drugo leto je semkaj hodil po meso za razne stranke v hiši. S tem si je zaslužil kak dinar. Njegova naloga je bila vsem jasna: opozoriti in pokazati bo moral na Prstoviča, ko bo stopil iz trgovine. Tako bi si ga ogledali in ga spoznali vsi.

Trgovino »Maščoba« so poleti zapirali kmalu po dvajseti uri. Že davno prej so naši gadje postavali na določenih mestih. Sony in Črto s kolesi na pločniku, blizu trgovine; Pepko, z rokami v žepu, pred razsvetljeno izložbo, kjer je občudoval oskubljene piščance, prašičjo glavo z zelenjadjo v gobcu, klobase in drugo mesovje. Lavo je s pločnika nadzoroval vso četico. V Strojarsko ulico sicer ni videl, a tam menda se ne bo zgodilo nič važnega — je mislil —. Rahlo je tudi dvomil v kak uspeh, kajti Prstovič se mu je zdel vse preveč ugleden gospod, da bi se pajdašil s potepinom Longo iz kasarne.

Čas je potekal neznansko počasi. V bližnjem zvoniku je že davno odbilo dvajset, v trgovini pa kar zmerom več kupcev. Dečke je že skrbelo, kaj porekó starši. — Ob večerjo bodo.

Po ulici so švigali avtomobili in procesije ljudi ni hotelo biti ne konca, ne kraja. Vse izložbe so bile že razsvetljene, čeprav se je komaj zmračilo.

V sredo nestrpja pa se je iz Strojarske ulice zaslišal oster brlzig — dogovorjeni znak! Sony in Črto sta kot iskri šinila na kolo in se pognala v ulico. Za njima so se zapodili vsi dečki s te strani. Lavo je tekkel zadnji. Ker so vzdignili precej hrupa, jih je začel zasledovati še stražnik, ki je bil ta čas ravno na obhodu. Tekel je za njimi z dolgimi koraki in s pendrekom ki ga je trdno držal v desnici...

Zgodilo se je namreč tole:

Škilavi Mitko — ta stopa zdaj v našo zgodbo — je stal skrit za stojnico. Ostro je pazil na izhod. Na tihem se je kujal, ker so mu bili odkazali to dolgočasno mesto. Vendar pa se je voljno podredil Lavovemu načrtu. Mimo njega so medtem hiteli pešci, kolesarji, iz sumljive hiše pa se ves čas nihče ni prikazal. Pač! Ta hip se je neki kolesar hitro ustavil pred vrati, razjezdil in prislonil kolo k zidu ter se pazljivo ozrl okoli sebe, potem pa je smuknil v vežo. Mitko je spoznal — Longo! Od razburjenja ga je v grlu kar stisnilo.

Vtaknil je prste med zobe in čakal, ne še na jasnem, ali naj pri priči zabrlizga, ali kaj.

V veži je Longo že pričakoval Prstovič, mu oddal velik zavoj in zginil nazaj kot duh. Longa se je spet prikazal, oprezno pokukal na ulico in se nemudoma zavihtel na kolo. Mitko je zdaj zabrlizgal, kar se je dalo in jo divje ucvril za onim. V nekoliko sekundah sta ga dohitela Sony in Črto na kolesih. Mitko jima je pokazal naprej. »Longa je na kolesu! Zavoj na balans!« se je drl za njima že ves v ognju poguma.

Longa bi bil morda tokrat še ubežal, saj je imel precej naskoka pred zasledovalci. Prijela pa se ga je huda smola. Radi divje vožnje se je zavoj

na kolesu izmuznil iz slabo omotane vrvice. Posledice so bile za Longo vprav pogubne. Svoje glavi zavoj je zdrknil najprej na sprednje kolo, kar je sunilo Longo iz ravnotežja, — od tam pa se je vrtinčasto odbil na tla in zadnje kolo čezenj. Tresk in lop! — je nesrečnež sfrčal daleč preko kolesa in zavoja na trdi tlak. Še preden je utegnil pobrati svoje grešne kosti, sta nadenj privozila Črto in Sony, za njima pa je s krikom in vikom privršala divja jaga, s stražnikom vred. Kot bi trenil se je okoli njih zgrnil obroč radovednežev. Pritekla sta še dva stražnika in Longova usoda je bila zapečatena.

»Vsi na stražnico!« je ukazal tisti s pendrekom. »Pojdimo!« je svojim pomignil Lavo, »a tale Longa tudi,« je pokazal na nesrečneža.

V tem jako imenitnem spremstvu so odšli do stražnice v predmestju. Zadaj pa je zastaven stražnik peljal kolo, pod pazduho je tiščal zajetni zavoj, ki je dišal po mesenih dobrotah. Ljudje so se ustavljali in ozirali za nenavadnim sprevedom. Močno se je bilo znočilo. Ob belem dnevu bi vsak lahko videl, kako ponosno so se nesli solatarji.

— — —
Sledeči dan popoldne ...

Ko je prišantal Srakar s policije, so ga dečki z Lavom na čelu prestregli že na dvorišču. Obstal je, si obrisal pot in se naslonil na palico.

Od napetega pričakovanja se nihče ni upal ziniti.

»Saj pravim,« je začel Srakar in se brisal za vratom ter pod nosom in po plešasti glavi, »čedno družbo potepuhov in tatov ste izvohali po golem naključju. To me gledate, kaj? Pa vam je do pike tako. Zdaj so že vsi potepini pod ključem. Vsega je kriv Prstovič. Poznal je Longo že dalj časa. Zdel se mu je močno pripraven za načrt, kako počasi ropati v »Maščobi«.

Sam ne bi mogel odnašati nakradene robe. Koga si je poiskal v pomoč? Longo seveda, tega malopridneža. Le-ta pa je pregovoril, koga spet?... Seveda! Oka... Z njim sta se izmenjavala pri »delu«. Opravka sta imela res dovolj, kajti pomagati sta morala še nekim drugim ptičkom, ki so na isti način kradli svojim gospodarjem raznovrstno blago iz trgovin. Odnášala pa sta ga naša kasarnarja. Česar niso porabili zase, so prodali. Prstovič si je najel prostorno stanovanje, kjer so že sinoči policaji zaplenili za malo trgovino blaga vsake baže. Vidite, moji, tam sta se ves čas skrivala Longa in Oko. Tam sta pekla Ciline kure na »Maščobini« masti. Ravno tam sta stuhtala napad na Lavo, — le debelo me glej! pa je tako! Tam sta skovala načrt za napad z raketami in druge znane vragolije, ki so nam delale sive lase. Čedna družba, moji fantki. Ali pa veste kaj se to pravi?« je stegnil vrat in s kazalcem narisal v zrak velik paragraf. »Pa-ra-grafi! Sedeli bodo in ričet, če ga bo kaj, bodo otepavali...«

Tudi prebivalci kasarne so že vedeli za aretacije in hvalili Solatarje. Cila je postala prijaznejša z njimi in spremenila svoje vedenje. Odslej je Solatarjem spregledala marsikako nevšečnost.

NAZAJ K ŽOGOBRUCU

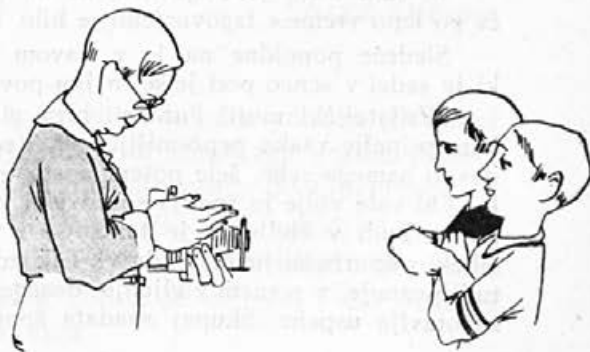
Ampak brez zaprek tudi zdaj še ni šlo. Lavo je bil resen dečko. Pod vplivom gospoda Srakarja je zaslutil, da ni šport samo za razvedrilo, ampak vaja, ki uči premagovanje, vztrajnost in zatajevanje. — Prav tako, kot se to godi v vsakdanjem življenju, v boju za košček kruha. Lavovi vrstniki pa so videli v žogi zgolj zabavo. In naj jim je na sestankih ali pred treningom še tako priporočal svoje nazore, vse je bilo kakor bob ob steno. Niso ga mogli razumeti. Ker pa niso razumeli njegovih pravih nagibov, so bili prepričani, da se jim hoče vsiliti kot njihov poglavar. Nič si niso belili glave nad tem, da so si ga bili sami izbrali za voditelja.

Začeli so se mu ogibati in kar na lepem so se mu postavili še po robu. Nihče več ga ni poslušal in ko mu je Sony nekoč odnesel še žogo, je bil Lavo toliko kot odžagan. Molče se je umaknil z igrišča v kuhinjo k materi.

»SK Mestni park« pa je na svojem travniku medtem pridno treniral. Le-tem kak upor niti na misel ni prišel. V vsem so bili namreč odvisni od Janeka. Ta jim je kupoval žoge najboljše znamke. Prevažal jih je z avtom, fotografiral, zastonj razdajal slike, — sploh so uživali vse dobrote, ki si jih zamore privoščiti takle bogatinov sinček edinček. S klubi iz sosednjega trga so pogosto igrali tekme. Solatarjev se jim pa ni bilo treba bati niti prej ne, ko je branil njihova vrata veličina Longa. Ali ko je igral srednjega napadalca Rudko in so bila tudi druga mesta v močnih rokah. Zdaj pa sploh ni bilo vredno govoriti o njih. SKS je vendar umrl!

Kljub temu pa so se kmalu začele širiti nejasne vesti o poživljenju razpadlega kluba in da SKS spet trenira.

V gramozni jami so si bili solatarji postavili že oba gola. Cila pa si je kljub priznanemu nosu zaman ubijala glavo, kam da so čez noč zginili prečni tramiči iz vrtnega plota.

Igrišče je bilo zdaj že lepo izravnano. Tam je vladal Sony, ki je imel žogo in s tem tudi oblast v rokah. Nestrpneži so ga kmalu pregovorili, da je mestnim napovedal »revanžo«. Mar bi bili ostali lepo v gramozni jami in ubogali Lavove nasvete ter trenirali, da bi se kaj naučili! Mestni so jih pri tej priliki kar pregazili in jim zabili — štirideset golov! To število je pač okroglo vzeto; v vročici igre nihče ni utegnil šteti. Vsaki dobri dve minuti je padel en gol! Kdo bi si nadejal takega strašnega poraza!

Mestni so tudi po tej zmagi odhajali z igrišča ponosno kot v rimskem času gladiatorji iz arene. Solatarji pa so se porazgubili kot kafra. Poparjeni in osramočeni so se dva, tri dni, kot izgubljeni potikali okoli kasarne in po dvorišču. Vedno pogosteje so se na skrivaj ozirali na okno, kjer je stanoval Lavo. Iz oči si jim lahko čital željo, da bi se vrnil Lavo mednje. Da naj bi jim zavladal po svoji pameti. Mestnim morajo vrniti, naj stane kar hoče! Samo, da bi se kako z Lavom zbugali. Na pomoč jim je prišel sledeči dogodek:

V četrtek po oni nesrečni nedelji, ko se je pisalo 40 : 0, je kmalu po kosilu začelo grmeti. Privrhal je vihar. Lavo in njegovo mater je zalotil na prašni cesti, po kateri sta na vse pretege vlekla za seboj težki voziček z opranim perilom. Kot oreh debele kaplje so ju obletele že blizu doma. Premočilo bi ju bilo do kože, če bi njunega položaja ob pravem času ne ugledal Pepko, ki se je z drugimi vred igral na dvorišču.

»Tecimo jima pomagat!« je zavpil — in v naslednji minuti so Solatarji že drveli z vozičkom pod streho. Pomagali so znositi perilo na varno, nato

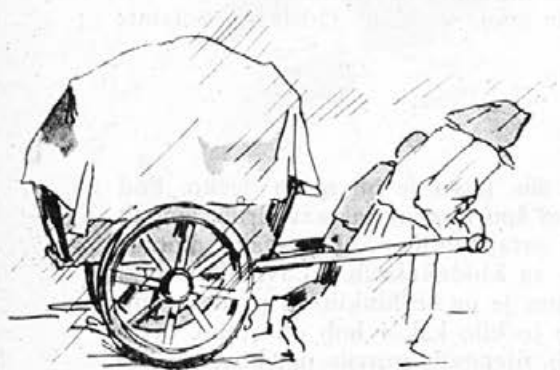
so se pa skoro stepli, koliko jih bo zapeljalo voziček v klet. Ko so tudi tega spravili v kraj, so že vedeli, da se je na tihem vrnilo staro prijateljstvo. Nevidna stena, ki jih je ločila, je padla. Zunaj je grmelo in se bliskalo. Slapovi dežja so prasketali na dvorišče, da je nastalo blatno morje, ki se je pomikalo in vrtinčilo v požiralnike na dvorišču. Dečki so se zgnetli na izhod. Od tu so molče opazovali veličastno prebujenje prirode. Med njimi je stal — Lavo! Občutili so, da je s tem nekako že vse poravnano. Ta zavest jih je tiho radostila.

»Kdaj bo trening?« je vprašal Pepko, ki je stal poleg Lavo, ne da bi odmaknil pogled od koščka neba, ko da bi pričakoval, da se bo zabliskalo. Odgovor bo odločilen, zato so vsi pridržali dih, da bi natanko slišali.

In tudi Lavo je odgovoril, ne da bi z očesom trenil: »Jutri popoldne, če bo lepo vreme.« Izgovorjeno je bilo, česar so vsi nestrpno čakali — — —

Sledeče popoldne pa je z Lavom prišepal v gramoznico tudi Srakar, ki je sedel v senco pod jelše in jim povedal tole:

»Prijateljčki moji! Puntarji brez glave. Prav vam je! Zdaj ste okusili, kam pripelje vsaka nepremišljenost. Rečem vam samo eno: učite se premagovati samega sebe, šele potem boste tudi vi žogo premagali in ubogala vas bo. Od vaše volje in znanja so odvisni vaši uspehi. — A ne samo na zelenem polju. Tudi v življenju je tako. Če z razumom gojiš šport, postaneš bolj gibek, odpornejši in bolj zdrav! Tak zdrav, odporen in gibek človek pa bo tudi pozneje, v resnem življenju, dosegel uspehe. Ljubčki moji, le sposobnim zagotavlja uspehe. Skupaj spadata šport in življenje. Če hočemo dolgo in

srečno živeti, moramo vsak čas gojiti tudi svoje telo. — Gledate me, kajne, pohabljenca? Vojno sem doživel in noga je šla, fuit!, rakom žvižgat. To pač ni moja krivda. Ne glejte me, invalida, ampak poslušajte besedo izkušenega človeka.« Ozrl se je v mladi krog. »Nu, Mitko,« je vprašal najbližjega. »Čemu boš breal žogo, kaj?«

Mitko je debelo pogledal, kajti, priznati moramo, da tudi on ni dosti razumel smisla Srakarjevih besed. Nestrpno je čakal samo trenutka, ko bo Lavo brcnil žogo in se igra začne. Požrl je debelo in odgovoril kar tako, da brca zato, ker je pač tako »fletno«.

Vsi so se hrupno zasmejali in po sili spet utihnili, ker so si prebrali s Srakarjevega obraza, da bo Mitka oštel za neumne besede. Na tihem so se pa z njegovo izjavo seveda strinjali. Srakar pa je oštel kar vse. »Tepec!« je zavpil nanje. »Ker je fletno, fletno, — kaj se pravi: fletno? Ne! Tepec sem pač samo jaz, ki vam modrost ubijam v zelene glave. Dobro, naj vas pa življenje samo nauči!« S težavo je nato vstal in si poravnal obleko. Z otožnim nasmehom je pogledal v neugnane oči, v vse te začudene obraze okoli sebe. Moral se je dobrovoljno nasmehniti. »Oj, saj nisem hud na vas, ne, ne. Tisto je že prešlo. Tudi brez mene boste opravili. Za vsak slučaj sem Lavo že poučil glede treninga. Če pa boste kdaj potrebovali nasveta ali pomoči, saj veste, kje stanujem. Kar brez skrbi se mi oglasite. En svet mi pa le še dovolite: pazite na svoje zdravje. Žogobrc ni za vas v tej starosti. Niste namreč še dovolj razviti. Srčna napaka, veste, je težka bolezen. Zapomnite si: kadar vam bo srce nabijalo v vratu takole, tok! tok! tok! — tedaj počakajte! Spočijte se! — Zdaj je pa pridige kar zadosti, kajne?« Okrenil se je k Lavu. »Ti, le glej, da se mi ne izneveriš,« in k ostalim obrnjen, je pomahal z roko. »Na dobro zmago nad mestnimi!«

»Ne bom se izneveril, gospod Srakar,« je Lavo moško obljubil. Hipno navdahnjen se je obrnil k tovarišem in vzdignil roko. »Gospodu Srakarju, našemu prijatelju, trikratni: Es-ka-so!«

»Es-ka-so!« je odmevalo od gore. Zdaj so občutili, da se je tale pohabljeni človek, nazvan paragraf, dotaknil njihovih src.

Stopal je Srakar nazaj proti mestu. Iz gramozne jame za njim so se slišali razigrani vzkliki mladih nogometašev in zamolkli udarci po žogi. Zagreznil se je globoko vase. Daleč nazaj v življenje je pogledal. »E, mladost, kako si lepa!« je vzkliknil globoko v dušo.

(Se nadaljuje.)

VELIKAN V ŠKORNJU

LOJZE ZUPANC

(BELOKRANJSKA PRIPOVEDKA)

Pred davnim, davnim časom je živel na Smuku velikan. Podnevi je spal v globokem prepadu pokraj razvalin smuškega gradu, ponoči pa je rjul in škrtal z zobmi, da se je bliskalo noter do Gorjancev...

Pod Smukom so živeli šokci. Prav nič niso bili bojazljivi, a smuškega velikana so se le bali. Zatorej so mu prinašali jedače in pijače, da je obojega imel zmerom na pretek, četudi je sleherni večer pojedel celo ovco in popil sedem barilcev vina.

Toda zaradi velikanove požrešnosti so Šokci sčasoma popolnoma obubožali. In v vsej srenji ga ni bilo, ki bi bil premogel eno samo ovco in en sam barilček vina, da bi ga ponesel lakotnemu velikanu.

Ta čas je v Kašči, vasi pod Smukom, živel reven čevljarček. Uganil jo je, kako bi velikana nagnal v prepad, da se ne bi več prikazal na beli dan. Vedel je, da je velikan bos, zato je iz sedmih telečjih kož sešil velikanski škorenj ter ga ponesel na kraj, kjer so mu Šokci zmerom puščali jedačo in pijačo.

Pod večer se je velikan zdramil iz globokega spanja. Zaprhal je, da so se zamajale vse zidanice v Stari gori, potlej pa je poskočil iz prepada in pohitel na mesto, kjer sta ga zmerom čakala ovca in sedem barilcev vina.

Toda kako se je začudil, ko je mesto jedače in pijače zagledal velikanski škorenj. Vedel je, čemu rabijo Šokci takšno obutev. Še sam je hotel poizkusiti, kako bi se mu prilegla.

Ampak, četudi je bil velikan, je bila njegova pamet prav pritlikava. Mesto da bi bil obul škorenj na eno nogo, je z obema skočil vanj... Ko se je hotel prestopiti, je štrbunknil vznak, da je zabobnelo po vsej belokrajinski kotlini.

In ker škornja ni znal sezuti, se je zvalil v prepad, kjer še danes smrči, se jezi in škriplje z zobmi, da po vsej Šokariji hrumi...

ZAKAJ?

ANICA ČERNEJEVA

*»Zakaj pa morajo znati
fantki ‚čitanke‘ brati?
Zakaj pa jih morajo mamice
s torbami v šolo poslati?«*

*»Saj so fantki še mali,
saj bi se rajši igrali.
saj bi najrajši pri mamicah
svojih na straži ostali...«*

*»Sinek, veš, mamica čuti
leta v drobni minuti.
Vidi, kako ji že rase
fantek v očkove čase.«*

*Očka pa mora v pisarno,
v rudnik ali v tovarno.
Sinek, veš, delo je takšno:
težko, včasih nevarno.*

*V ‚čitanki‘, v črkah je skrita
pamet, in fantek, ki čita
in hitro vse črke prebere,
pravo delo izbere.*

*Zato pa ostanejo mame
rajši brez straže in same.
Sinek, le hitro pokonci
in svojo torbo na rame!«*

KAJ PRIPOVEDUJEJO V HERCEGOVINI O SV. SAVI

(Iz zbirke »Srpske narodne priče« N. Šantića.)

PAVEL FLERË

SV. SAVA IN BOGATAŠ

Bogatega Jovana hlapci so strigli njegove ovce. Tedaj pride do njih sv. Sava v podobi berača in jih pozdravi. — »Dobro srečo!« mu odzdravijo hlapci, svetnik pa poprosi: »Dajte mi runo volne!« — »Ne moremo,« rečejo hlapci, »volna ni naša.« — »Čigava je?« vprašuje svetnik. — »Vse to je bogatega Jovana,« odgovore hlapci.

Bogati Jovan se je takrat zavlekel v volno in se skril.

Sv. Sava vprašuje dalje: »Kje je bogati Jovan?« — »Ni ga; šel je, da opravi svoje posle,« pravijo hlapci. — Sv. Sava pa jim reče: »Videl sem ga; tu je.« — »Ni tu,« mu zatrjujejo. »Če bi bil tukaj, bi bil z nami.«

Tedaj udari svetnik s palico po volni, iz volne zbeži pes. Sv. Sava pa reče: »Res ga ni in ga ne bo več. Vse to si razdelite!«

Tako so vse premoženje bogatega Jovana dobili njegovi hlapci.

SV. SAVA POMAGA UBOŽCEM

Sv. Sava je hodil po polju in prišel do reke. Tu najde človeka, ki s šibo tolče po vodi. »Bog ti daj dobro!« ga ogovori sv. Sava in »Dobro srečo!« mu poželi človek. — »Kaj počneš?« ga vpraša Sava. — »Po vodi tolčem s šibo.« — »Zakaj pa tolčeš s šibo po vodi?« — »Ker nimam drugega dela.« — »Kaj bi počel, če bi ti Bog dal vsega dosti?« — »Dajal bi beračem, pohablencem in kruljevim.«

Sv. Sava mu izpremeni pa gre dalje in najde človeka, ki ptice preganja po travniku. Pozdravita se in svetnik ga vpraša, zakaj preganja ptice. — »Ker nimam drugega dela,« glasi odgovor. — »In kaj bi počel, če bi ti Bog dal vsega dosti?« — »Dajal bi beračem, pohablencem in kruljevim.«

Tudi njemu izpremeni sv. Sava, gre dalje in pride do ubogega pastirja, ki je pasel deset ovc. — »Bog ti pomagaj, ubožec!« ga ogovori svetnik, ubožec pa njemu poželi srečo. — Pa mu reče svetnik: »Ali bi mi dal eno svojih ovc?« — »Dam, kar izberi si jo,« je ubožec kar brž pripravljen. — Sv. Sava vzame ovco, jo odpelje, sam pa gre naprej.

Na svoji poti pride do hiše človeka, ki je s palico tolkel po vodi. Temu se je zdaj paslo po brdu tri sto ovac. — »Bog ti pomagaj, gospodar!« ga pozdravi sv. Sava in oni odvrne: »Dobro srečo!« — »Ali mi daš eno ovco?« govori dalje svetnik. »Glej, ti jih imaš toliko, jaz pa beračim.« — »Ne,« reče gospodar, »ne dam ti je, čeprav bi jih imel še devetkrat več.« — »Pa zakaj ne bi dal siromaku, ko jih imaš vendar dosti?« — »E,« zavrne gospodar, »če bi delal, kakor sem jaz, bi jih tudi ti imel, ampak ti si samo lenobo pasel.« — In ga odpodi od hiše.

Sv. Sava se obrne zdaj k človeku, ki je ptice preganjal po travniku. Tudi ta je imel tri sto ovac in tudi njega poprosi svetnik za eno. — »Ne,« reče tudi ta gospodar, »ne dam ti je, čeprav bi jih imel še devetkrat več.« — »Pa zakaj ne bi dal siromaku, ko jih imaš vendar dosti?« reče svetnik tudi

njemu. — Gospodar pa ga zavrne: »E, če bi delal, kakor sem jaz, bi jih imel tudi ti, ampak ti si samo lenobo pasel.« — In ga napodi od hiše.

Takrat se napoti sv. Sava k ubogemu pastirju, ki se pogovarja s svojo ženo pred bajto. Pozdravijo se z »Bog vama pomagaj!« in »Dobro srečo!«, a ko se sv. Sava ozira, vidi, da mlada nimata ničesar na svetu. Pa ju povpraša: »Ali lahko prenočim pri vama?« — »Lahko,« odgovorita, »ampak večerje nimava.« — »Kako pa živiš tukaj s svojo ženo?« vpraša svetnik dečka. — »Tako, tako, rineva, mučiva se.« — »Kako to, ko imaš vendar toliko sveta tu pred hišo?« se čudi svetnik. — »Že, že,« odgovarja dečko, »ampak kaj, ko nimava mrvice tega, kar deli Bog.« — »O, imata, imata«, dé nato sv. Sava, »samo ven stopi, vzemi ovco in jo zakolji!« — Dečko uboga in ko stopi ven, je imel kaj gledati: tisočera čreda se je stiskala in prerivala pred njim. Iz nje izbere tolsto ovco, jo zakolje ter pripravi večerjo.

Sv. Sava pri njima prenoči, zjutraj pa reče dečku: »Glej, vse to je tvoje in delaj!« — Poslej je bil dečko bogat, onadva pa sta obubožala.

KAKO JE NASTALO ČRNO JEZERO, OB DURMITORJU

Sv. Sava je prišel pod Durmitor in okrog njega se je zbralo ljudstvo, da slišijo njegove besede in zvedo, kako naj se ravnajo po božji volji. Sv. Sava je prenočil v samostanu, kjer je danes Črno jezero. Zjutraj zapoje petelin in svetnik reče: »Lepo poje ta petelin.« — Kakor je rekel, so ga slišali in povedali samostanskemu menihu. Ta pa ukaže, naj petelina ubijejo in mrtvega denejo sv. Savi v bisago.

Drugo jutro se odpravi sv. Sava naprej. Tedaj pošlje menih za njim svojega učenca. Ta ustavi svetnika in reče: »Duhovnik, ti hočeš učiti ljudstvo, tvoji pa so danes zjutraj ukradli petelina.« — Svetnik odvrne: »Nemarnež, pojdi mi s poti! Mi ne hodimo po svetu, da krademo, pač pa učimo ljudi, kako naj se ravnajo po božji volji.« — Menihov učenec pa reče: »Če ne verjameš meni, sezi v bisago pa se prepričaj.«

Sv. Sava vidi, da je nemarnež res spravil petelina v njegovo bisago, ter reče, naj pogledajo. Odvežejo bisago in v njej najdejo mrtvega petelina. Učenec je terjal zanj sedemnajst srebrnikov in ni dal svetniku, da odide, preden ne plača.

Sv. Sava se odpravi dalje ter se pne na vrh Durmitorja, ki se po njem imenuje Savov Kuk. Tu moli k Bogu ter reče svojemu učencu, naj pogleda na kraj, od koder so prišli. — Učenec pogleda in vidi, da se je dvignila megla, kjer je stal samostan. Pove to svetniku, ki mu naroči, naj pogleda še enkrat. — Učenec pogleda in vidi, kako voda zaliva kraj. Tudi to pove svetniku, ki mu vnovič naroči, da pogleda. — Ko pogleda tretjič, vidi, da je voda že zalila samostan, po vodi pa da plava menihova kapa.

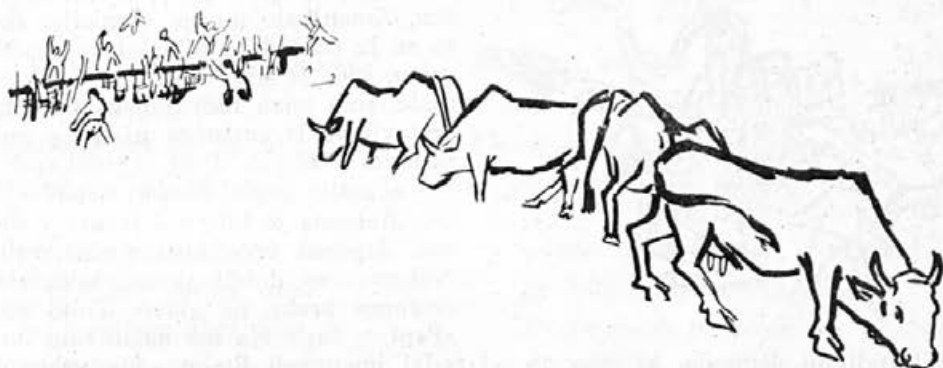
Tedaj reče sv. Sava: »Dokler bo sijalo sonce in bo svetil mesec, naj se to jezero imenuje Črno jezero!«

Črno jezero se še danes preliva v vznožju Durmitorja in ljudje še danes verujejo, da se pred zoro sliši iz njega petelinje petje. In še dandanes je na vrhu Durmitorja, visokem blizu 2500 metrov, vrelec Savova voda; ta voda je pritekla iz skale tisti dan, ko je sv. Sava nanjo udaril s palico, da bi se na vrhu gore napil sam in njegova družina.

JAPONSKO-KITAJSKA VOJNA NA NAŠI GMAJNI

ZORAN SENOVŠKI
Ilustriral ZORAN MUŠIČ

Jeseni je na paši dolgčas, ker ni toliko letanja za živino. Ni škode, če krava zaleze na njivo. Od tam so že vse pridelke odpeljali. Če krava zajadra po ozimini, stane komaj dve, tri okrog ušes in stvar je poravnana. Takega mišljenja smo bili vsi pastirji. Zato smo si izmislili vojno. Boj na gmajni ni drag. Nekoliko težko je radi municije, ker ni kamenja, toda ta vrsta orožja je pri nas prepovedana in se uporablja šele proti koncu vojne.

Na paši nas je bilo več. Na naši strani smo bili vsi iz vasi Limbarce in smo se imenovali Kitajci. Za Šanghaj smo uporabili star plot, ki deli pašnik na dve polovici. Plot ni bil mnogo vreden. Stal je pač samo zato, da so se mogli gospodarji prepirati, čigav je in kdo ga naj popravi. Onstran so pasli Leskovčani in so bili Japonci, ker so imeli med svojo čredo velikega bika in dobro izvežbanega kozla, ki se je na njihovo povelje zaletaval v naš plot ali celo v nas s svojo trdo glavo in velikimi, srpastimi rogovi. Z njim smo se spuščali v borbo le najbolj drzni in izurjeni vojaki. Ostali so se kozla zelo bali in so mu pravili motorizirana artilerija. Mlajše, tudi take iz prvega in drugega razreda, smo morali mobilizirati, ker smo jih rabili za prinašanje vojnih potrebščin in za kričanje, ki je v vojni silno potrebno. Po njem spoznaš, koliko je mrtvih in ranjenih in sovražniku se z vpitjem zmešajo glave. Ranjeni so imeli ukaz kričati čimbolj, mrtvi pa samo v skrajni sili. Ker smo se že v šoli učili, da mora imeti vsaka vojna svoj povod, smo tudi mi naredili povod. Prav za prav so ga naredili Japonci, ki so trdili, da smejo pasti in se igrati tudi na naši strani. Tako je postal naš plot Šanghaj. Na vojno smo se pripravljali, če po pravici povem, skoraj teden dni.

Takoj potem, ko je japonski general Skokov Nande, ki smo ga pozneje preimenovali v Nandeskokki, zlezal čez naš plot in si zavihal rokave ter pričel kričati, da je on gospodar vse gmajne, smo ga vrgli nazaj, plot pa močno utrdili s kolci, trnjem in vrbjem. Jeli smo se pripravljati na najhujše, kajti Nandeskokki je z mrzlično naglico priklical vse svoje vojščake na pomoč. Povoda nismo več potrebovali — pričelo se je obleganje Šanghaja. Kozel — motorizirana artilerija — je prvi napadel. Z mogočnim zaletom je butnil v plot na mestu, kjer smo bili zamašili veliko vrzel z vrbjem. Mogočni Šanghaj se je stresel v vsej svoji dolžini. Z vnemo in navdušenjem smo branili svoje položaje. Neprestano smo obmetavali Japonce z divjim ko-stanjem. Marsikateri sovražnik je bolešno zastokal. General Nandeskokki

pa se nam je režal in zaukazal svoji artileriji, naj prične z bombardiranjem. Odlično so imeli pripravljeno in šele od njih smo se naučili, kako je treba. Njihovi neborci, ki so bile deklice, so iz zemlje zmesle težke kepe, ki so jih divji japonski vojščaki metali v plot. Kmalu nato je ponovno naskočila motorizirana artilerija, ki pa tokrat ni imela sreče. Kozel je z glavo predrl vrbje in se ujel. Rogovi so se mu zapletli med veje tako močno, da ni mogel z mesta. Nekdo izmed naših vojščakov ga je pograbil za dolgo brado in ga vlekel na našo stran. Onstran so ga Japonci vlekli za noge in rep proti sebi.

Vsa bitka se je osredotočila okrog kozla. Moj vojni tovariš Pepi, naš vrhovni poveljnik, je bil silno ogorčen. Zmanjkalo mu je municije, zato se je odločil za plinsko vojno. V grmu, kjer je bilo naše glavno skladišče, smo imeli tudi plinske bombe, sestavljene iz cestnega prahu v papirnatih vrečicah. Pepi je zaukazal:

»Pustite kozla! Plinski napad!«

Mahoma je bila vsa fronta v dimu. Japonci tega niso pričakovali. Nekateri so dobili skoraj kilogram cestnega prahu na glavo. Tulili so:

»Pepi — fuj!« Na tak način smo do-

todaj imenovali Pe—pi—fuj, vrhovni poveljnik kitajske armade.

Plin je odločil bitko v našo korist. Spuščal se je že mrak na bojno polje, ko smo z vso silo preganjali Japonce proti njihovi vasi. Premaganci so močno tulili. In vsem se nam je že od daleč poznalo, da smo bili v vojni. Japonci so imeli od plinskega napada bele uniforme, mi pa rjave, saj smo bili ometani s krticami z njihovega pašnika.

Konec vsake vojne je navadno velika zguba. Tako tudi tokrat. Limbarška in leskovška živina je imela med vojno popolno svobodo in je popasla vse zelnike daleč naokrog. Tudi druge škode je bilo mnogo. Zase vem, da sem izgubil pet gumbov, žepni nož, tri frnikule in si strgal lepo hlačnico, v katero se je zapletla z rogovi motorizirana artilerija. Odlikovanja so delili očetje, ko smo prišli domov. Drugi dan v šoli po pouku je sledilo vojno ujetništvo za vse Kitajce in Japonce.

Cicibanov rod

NAŠA TUKA

ANICA ČERNEJEVA

I.

„Tuka“ je mala punčka,
stara dve leti in pol.
Mamica pa jo že pošlje
po moko ali po sol.

Tuka koraka po moko:
„Iilika, moke daj!
Osem in štiri kile,
dinarčke pa nazaj.“

II.

Tuka že hodi k dedku,
k dedku, ki v grobu spi,
in mu rožice nosi
in mu tako govori:

„Dedek, le sladko spančkaj!
Ljubčka in lahko noč!
Tuka je že velika,
jutri pojde na Boč.“

III.

Mamica vzame Tuko
s sabo na goro Boč.
Očka jo brani medvedov,
a jaz sem ji za pomoč.

„Teta, glej, hodim korajžno!“
se hvali Tuka ves čas.
Pod vrhom pa vzdihne: „Obupno!“
in s Tuko vzdihnem še jaz.

IV.

Tuka je celi očka
in očka je muzikant.
Zato pa še Tuka prepeva
in vriska in žvižga ko fant.

„Tuka, zdaj bo pa dosti!“
„Dosti še pa ne bo.
Zdaj pa še tisto zapojmo:
Pa zakaj, pa zato . . .“

V.

V mraku ji mamica pravi:
„Tuka, zdaj pa zaspil!“
A Tuka je radovedna
in vse jo močno skrbi.

Pa jo mamica strese:
„Tiho, če ne bo hudó!“
„Mama, saj nisem hruška,
kaj me tresiš tako!“

Nežka je stopila v hišo. Marička ni več jokala. Bila jo je zaslišala. Nežka je po prstih šla h kamri. Tiho je odprla vrata. Pogledala je v mrak. Skozi okno je prihajalo le malo pisane svetlobe. Marička je vsa mokra, umazana od joka ležala v velikanski zibeli. Svetli lasje so ji potni viseli na čelo. Zagledala je Nežko in se je zopet nakremžila.

»Marička, ku — kuk!«

Nežka se je bala njenega joka. Zmeraj je naznanjal nesrečo. Edino »kukanje« jo je pripravilo v dobro voljo in smeh. Razvezala jo je in jo postavila na tla. Nato ji je oblekla rdečkasto oblekco in ji zapela gumbe na hrbtu. Teh ni bilo konca. Marička je bila neučakana.

»Lačna!« se je praskala v razkuštranih laseh.

»Počakaj! Prej te še umivčkam in počeskam.«

»Ne umila!« je zategnila Marička.

»Saj te ne bom. Zakaj pa se zopet kisaš? Pa bodi umazana, packa, packasta! Počesala te pa bom!«

Temu se Marička ni upirala. Bilo ji je prijetno, ako ji je kdo grebel po glavi. Nežka jo je česala s starim glavnikom, ki mu je manjkalo zob.

Odšli sta v vežo. Nežka je razgrebla kupček pepela na ognjišču, položila na ostanek žerjavice nekaj suhih tresk in upihala ogenj. Pristavila je lonček mleka, ki je čakal v omari. V skodelico je nadrobila belega kruha. Nanj je vlila vrelo mleko, ki se je kadilo.

Skodelico je odnesla v izbo in Maričko posadila na klop. Pitala jo je. Vsako žlico jedi je popihala, jo pokusila prav malo, s končkom jezika. Ali je prevroče? Nato ji je dala v usta.

Tedaj, ob pokušanju, je živo začutila žejo in lakoto. Saj bi se bila lahko napila vode. Ali vzela kislega mleka. Tudi črn kruh je ležal v miznici. Če bi si ga odrezala, bi ji nihče hude ne rekel. Toda zadišalo ji je mleko z belim kruhom.

Pokušanje je bilo prezapeljivo, da bi se bila mogla premagovati. Premočno je bilo njeno poželjenje. Ni več okušala le s končkom jezika, pol požirka ji je zdrknilo v grlo. Nazadnje je zajemala polno žlico, a Marička jo je dobivala le polovico.

Marička je bila razumna. Z bistrim očesom je gledala, kako Nežka zajema, piha in pokuša. Opazila je prevaro in obraz nategnila v jok.

»Kaj ti je?« se je Nežka preplašila. »Kaj hočeš?«

»Ne ti, ne ti... To je moje...«

»Kdo pa jé? Pokušam. Saj moram pokusiti, da se ne opečeš.«

Nežki je užaljenost zastrla oči... Prve dni je res kazalo, da si bosta z Maričko postali prijateljici. A ni bilo nič iz tega. Marička je bila razvajena, raznegovana od matere. Bistro je opazila, da je ona »gospodinja«, a Nežka njena »dekla«. Vselej je bila kregana le Nežka, ona nikoli.

To je Nežka občutila kot boleč trn v srcu. Ni se mogla upreti nobeni majhnih krivic, ki so padale nanjo. Zaklepala jih je vase. Do Maričke je bila le na videz ljubezniva, ker ni mogla drugače, a je ni ljubila. Mrzila jo je.

V jezici, ki jo je zdaj obšla, nalašč ni popihala nove žlice. In ni počakala, da bi Marička zadosti odprla usta. Zadelala jo je z žlico v zobe, da se ji je mleko razlilo po bradi in po vratu ter jo je speklo.

»Pe — e — ečel!«

Marička je zatulila.

»Zakaj pa zadosti ne odpiraš ust? Zdaj pa imaš! Prav ti je!«

Marički se je zaletela slina, da je pomodrela v obraz. Otepala je z nogami in vpila.

Pesterna se je zbala. Če jo slišijo v senožet... Zgrabila jo je za roko in jo srdita tresla.

»Nekaj, saj nič ni! Nehaj, no, saj se boš še zadušila... Marička, presneto vendar!«

To ni pomagalo. Tudi Nežki je šlo na jok. Bala se je, da vsak hip kdo priteče iz senožeti in plane v izbo. Morala jo je potolažiti za vsako ceno, jo zamotiti, da bo pozabila do večera. To ni bilo lahko.

Požrla je jezico. Z robom krilca ji je obrisala lica in nos. Nato jo je objela in ji prigovarjala.

»Pojej, Marička! Potem se boš igrala z mojo punčko. Z mojo punčko, veš...«

Marička jo je pehala od sebe. Prava reč, njena punčka! Saj jo je imela, kadar je hotela. S tem je ne bo premotila.

»Pa joči!« je rekla Nežka. »Le pači se! Bom pa jaz vse pojedla.«

To je pomagalo. Marički so se na mah posušile solze.

»Neee!« je zategnila. »Meni!«

Nežka je zopet zajemala. Zdaj ni bilo treba nič več pihati, mleko je bilo že pohlajeno... Mislila je na svojo punčko. Kje jo je pustila? Ali ni ostala pod lipo? V zibki iz ljubja? Da. Zaradi krave, klica iz senožeti in Maričke je bila čisto pozabila nanjo. Drugače jo je vedno jemala s seboj.

Zaskrbelo jo je. Morda jo je požrla krava. Nekoč jo je videla, kako je žrla staro cunjo... Najrajši bi bila takoj letela na grič in pogledala. Pa se je bala, da bo Marička vpila.

Zajemala je vedno hitreje...

Tinče je bil komaj zlezal v hlače, že je bil določen za pastirja. Pri Mejaču, kjer noben posel ni dolgo obstal, se je držal že tri leta. Bil je vesel, nasmejan deček, najljubši kraj na svetu mu je bil pašnik. Živina ga je rada imela.

Tudi Tinčetu so bile povšeči krave, razen Pirhe. Ta mu je delala preglavice. Ni se mogel ves zatopiti v svojo igro, ves čas je moral paziti nanjo. Pa mu je kdaj pa kdaj vendar ušla. Pomuznila se je skozi plot in jo ubrala naravnost domov. Potem jo je našel kje v sadovnjaku, kjer se je mirno pasla. Mejač je zaradi tega rohnul.

Tistega dne je hotel splezati na trš in zahojkati Peterču v nasproten breg. Ozrl se je po kravah. Ali mu katera manjka? Ena, dve, tri... Kje je Pirha? Vse krave so mirno prežvekovale v senci, Pirhe ni bilo.

»Pirha!« jo je klical. »Piir-haaa!«

Nič. Pirha se ni oglasila. Bila je izginila. Pastir je pustil živino, vzel šibo in tekel proti domu. Vso pot se je sam pri sebi hudoval na kravo. Grozil ji je. Tako jo bo naklestil s šibo, da si bo zapomnila. Pa je vedel, da bo takoj pozabil na svoje grožnje, ko jo bo zagledal. Ni tepel živine kot drugi pastirji. Saj mu je tudi ni bilo treba. Na klic ga je ubogala.

Bilo je soparno. Pot mu je v curkih tekkel po telesu. Obraz mu je bil ves marogast. Zrak je bil miren in tih, noben list se ni zganil na drevju. Približevala se je nevihta. Izza gorâ na zapadu so rasli oblaki. V daljavi je zamolklo zagrmelo.

Kravo je zagledal za hlevom. Čisto mirno se je pasla, kakor da je tam pašnik in je vse v najlepšem redu. Obstal je na klanecu.

»Hej, Pirha, mrha!« je zavpil.

Pirha je dvignila glavo in kratko zamukala. Bila je nejevoljna, da jo moti pri dobri paši. Pametna kakor je bila, je sama od sebe krenila na klanec. Ko je stopala mimo pastirja, ga je poniglavo gledala z enim očesom.

Tinče je že hotel za njo, ko mu je pogled obstal na punčki, ki je ležala pod lipo. Bila je Nežkina Pikapolonica. To odkritje ga je razveselilo. Previdno se je ozrl okrog, nato jo je pobral s tal. Držal jo je v umazanih rokah in zopet oprezoval na desno in levo.

Tinče ni bil hudoben deček. Le neugnan, poreden, kakor menda vsi dečki, ki nosijo veliko, kuštravo glavo. Z drugimi pastirji se je dobro razumel, le deklicam je rad nagajal. Zabavalo ga je, ako so cvilile. Prav za prav mu je izmed vseh deklic Nežka še najbolj ugajala. A hudo se mu je bila zamerila, ker ga je bila obdolžila, da jo je strašil. In da mu je potem Grivarica s svojimi koščenimi prsti nemilo nategnila ušesa. Te krivice ni mogel pozabiti, ne odpustiti. Posebno zato, ker je bila Nežka edina pri hiši, ki še vedno ni hotela verjeti, da je nedolžen. Vsak dan ga je gledala z očitkom in posmehom. To ga je bolelo.

Ves čas ni opustil misli, da bi se maščeval. Ne prehudo, ker se mu je Nežka pogosto

smilila, a vendar tako, da bi čutila... Zdaj je imel njeno punčko v rokah. Čudno, da jo je našel. Nikoli je ni puščala same, še v posteljo jo je jemala s seboj. Obraz se mu je širil, drhtelo mu je srcé.

Kje je Nežka?

Tiho je šel proti hiši. Hotel je, da pesterna vidi, kaj je našel... Punčko bi lahko vrgel na drevo, na najvišjo vejo. Ali jo poteptal v gnojnico, ki se je cedila iz hleva. Pa tega ne bo storil. Pokazal ji bo Pikapolonico, nato bo pobegnil. Nežka bo kričala, tekla za njim po klancu, a on pred njo. Ko se mu bo zdelo dovolj, bo punčko vrgel v koprive za plotom. Vsa se bo opekla, če jo bo hotela najti.

»Ti - i - inčeel«

Obstal je in se ozrl proti senožeti. Na to ni bil pomislil, da ga lahko vidijo. Mejač je stal ob košatem grmu in gledal proti hiši.

Pastir se je preplašil. Da so ga morali videti! Stisnil je punčko pod pazduho in se pomuznil mimo hleva. V trenutku je bil na klancu, ob Pirhi, ki se je zopet ozirala za kakim šopom trave. Pognal jo je v breg.

Na nebo so se valile vedno gostejše kope oblakov. Pogrmevalo je vedno glasneje. V oblakih so se vžigali bliski. Listje na drevju je vztrepetaló v rahli sapi.

Nežki se je strašno mudilo iz izbe. Komaj je vlila zadnjo žlico mleka v Maričkina usta, že se je dvignila s klopi. Skledice ni utegnila pomiti. Poiskala je Maričkino punčko, ki se je valjala v kamri. Zgrabila je dekletce za roko in ga potegnila skozi vrata.

Tedaj je zamolklo zagrmelo, kakor da je velik voz zropotal preko neba. Marička je preplašena obstala.

»Bog se krega«, je rekla Nežka in se ozirala za kravo. Ni je bilo več. »Pojdi hitro!«

Ker se je Marička obotavljala, jo je izpustila in sama tekla na ravnico. V senci pod lipo je pogledala na tla in se zavzela.

Kje je punčka? Punčke ni bilo.

Ozrla se je okrog sebe. Morda se je zmotila in jo je bila drugam položila. Nikjer je ni bilo. Pač, zdaj se je natančno spominjala, da jo je bila položila v zibko iz lubja. Zibka je tam, ob lipi... a prazna.

Bridko jo je zgrabilo za srce. Vsa kri ji je pomrznila po životu. V enem samem trenutku ji je sto različnih misli prešinilo glavico. In najgroznejša med njimi: punčko je požrla krava. Zdela se ji je tudi najverjetnejša.

Marička je prestopicala za njo. Spomnila se je, da ji je bila obljubljená punčka.

»Punčkal« je zasitnarila.

»Punčke nil« je Marička nestrpno zavpila. »Ali slišiš? Punčke ni«, je dostavila obupno. »Odnese! jo je bav-bav.«

Bav - bav je pomagal. Marička je preplašena gledala in molčala. Nežka pa je ko nora letala okoli hleva, okoli hiše,

okrog kozolca in po vsem sadovnjaku. Iskala je Pirho. Bala se je je, to je res. Toda v tistem trenutku je občutila velik pogum. Punčko bi bila iztrgala kravi tudi iz gobca. Nič bi se ne bala njenega, naprej zavitega roga.

Pirhe ni bilo. Ne v sadovnjaku in ne na obeh klancih. In niti kakega sledu ni bilo po nji. Kakor da je prišla samo zaradi tega, da je požrla Pikapolonico. In je nato zadovoljna odšla.

Zopet je stala pod lipo, solze so se ji nabirale v očeh. Morda je bil medtem kdo prišel, odnesel punčko in je nikoli več ne bo videla? Neka misel se ji je zablistala v glavi.

Pirhe ni bilo več. Sama se ni vrnila na pašo. Gotovo je Tinče prišel ponjo in jo je odgnal. Ta ji je vzel Pikapolonico... Tinče!

To se ji je zdelo tako zelo verjetno. Čudila se je, da že prej ni pomislila na to. In ji je bilo za hip celo ljubo, da je tako. Da je le ni požrla krava! Tako vendar še ni bila popolnoma izgubljena... Toda že v naslednjem trenutku jo je bridko zaskrbelo. Tinčeta je imela za zelo porednega dečka. Takrat, ko je stoje v tršu klical Peterča, ji je bil zelo ljub, a zdaj se ga je bala. Da bi le ne imel tako velike, kuštraste glave in tako nagajivega smeha! Nihče pri hiši se ji ni zdel tako vsega zmožen kot on. Če je vzel punčko, ji bo gotovo kaj storil. Kaj — tega ni utegnila misliti. In če je ni vzel Tinče — saj mora to izvedeti, da jo bo drugod iskala.

Če bi ji kdo prej rekel, naj gre sama na pašnik, bi se bila zdrznila. Saj še poti ni dobro poznala. Zdaj ni mislila na to. Skrbela jo je le Marička. Ne bi je smela pustiti same. Pa saj bo tekla, tekla, da bo prej nazaj.

»Marička, ná; igray se s svojo punčko! Skuhaj ji, deni jo spat... v mojo zibko jo deni... Boš?«

Da, Marička je bila zadovoljna... Toda, ko je bila Nežka že ob plotu, se je dvignila in zacmevkala.

»Nežka!«

Pesterna se je ustavila. V srcu se ji je prebudila drobna mržnja.

»Kaj hočeš, sitnica?« ji je šlo skoraj na jok. »Saj bom takoj nazaj. Po punčko grem. Tinče jo je odnesel... Grdi, grdi Tinče!« ji je strastno dopovedovala. »Le tihcena bodi! Prinesem ti Pikapolonico...«

Marička se je dala pregovoriti. Zopet je počenila.

Nežka je tekla po klanecu, kar so jo nesle drobne, bose nožice. Bilo ji je, kakor da ji ranjeno srce poskakuje v prsih. V duši ji je ležalo jezero solza. Zadrževala jih je. Saj v nji skoraj ni bilo prostora za žalost. Obhajal jo je strah, kaj je s punčko. In jeza na Tinčeta.

Dospela je do razpotja. Kod? Krenila je na klanec, ki je bil bolj izhopen od živine.

Medtem so bile kope oblakov zrasle že visoko na nebo. Dosegle so sonce, ki je nenadoma potemnelo. Preko vsega pobočja je legla grozeča senca. Trepetale so trave, trepetalo je listje na drevju, kakor da se nečesa bojijo. Grmelo je čimdalje bolj grozeče, bliski so bili vedno gostejši. Daljni hribi so se zagrnili v siv plašč dežja.

Nežka se je ob slednjem gromu ustavila in se vsa stisnila vase. Znova je tekla dalje. Ni mislila na Maričko, ne na Mejačevko, ne na bližajočo se nevihto. Strmela je predse, da bi zagledala Mejačevo govedo. Grmovje, samo grmovje, vmes ozke trate. Že je mislila, da je zašla...

Naletela je na Pirho, ki je stala ob velikem grmu in se radovedna ozrla proti nji. Živina se je raztresena mirno pasla na pobočju. Tinče je sedel pod starim gabrom. V brezdelju je s šibo mlatil po tleh.

Nežka je tekla naravnost k njemu.

Nič ni bil presenečen. Obraz se mu je zarežal do velikih ušes. Nežki je bilo takoj jasno, da je on odnesel Pikapolonico. Ni ga bilo treba šele vpraševati. Njegov obraz ni znal lagati.

»Daj mi punčko!« je zajecljala.

Tiče se je dvignil. Postavil se je pred njo in rahlo zaprl veke.

»Kakšno punčko?« jo je vprašal.

»Pikapolonico... Saj sam veš. Ti si jo vzela. Nihče drugi.«

»Jaz nisem videl tvoje punčke. Mar mi je zanjo!«

»Lažeš! Kam si jo del?«

Nežko je zmagala žalost. Punčke ni videla v Tinčetovih rokah. Verjela je, da je za vedno izgubljena. Iz grenkega obupa so se ji udrle solze. Počenila je in milo zajokala v predpasnik.

Tinče je kot okamenel stal pred njo. Kadar so deklice cvilile, ga je zmeraj zabavalo, toda ta jok ga je ganil. Prihajal je tako iz srca, da bi se še kamen omečil. Saj take žalosti ji ni nameraval narediti. Smeh škodoželjnosti mu je izginil z obraza.

»Nežka!« jo je poklical.

Pogledala ga je s solznimi očmi.

»Poglej!«

Ozrl se je po gabrovi veji, ki mu je košata visela nad glavo. Na nji je žalostno visela Pikapolonica. Tako visoko, da bi je Nežka ne mogla doseči.

»Daj mi jo!« je zaprosila.

Tinče je dvignil dolgo šibo in velikodušno brsknil punčko, da je odletela na tla. Nežka jo je hlastno pobrala. Zopet je bila njena.

Ne da bi rekla še kako besedo, se je okrenila in stekla po pašniku. Po poti si je brisala solzna lica.

Nov grom je preklal nebo. Udarile so prve, debele, deževne kaplje.

(Se nadaljuje.)

PRAVLJICA O MIŠKI, KI JE ČEZ PLOT LEZLA

(NARODEN MOTIV)

KAREL ŠIROK

Nekoč je lezla miška čez plot pa si je razparala trebušček. Brž je tekla k čevljarju in mu rekla:

„Daj mi krpico za trebušček razparan!“

Čevljar ji pravi:

„Dam ti krpico, če mi prineseš masti!“

Šla je miška k svinjki:

„Daj mi, svinjka, masti: mast dam čevljarju, čevljar mi da krpico za trebušček razparan!“

Svinjka odvrne:

„Dam ti masti, če mi daš žita!“

Miška odhiti na njivo in zakliče:

„Njiva, daj mi žita: žito dam svinjki, svinjka mi da masti, mast dam čevljarju, čevljar mi da krpico za trebušček razparan!“

Njiva meni:

„Dam ti žita, če mi daš gnoja!“

Miška stopi k voličku:

„Voliček, daj mi gnoja: gnoj dam njivi, njiva mi da žita, žito dam svinjki, svinjka mi da masti, mast dam čevljarju, čevljar mi da krpico za trebušček razparan!“

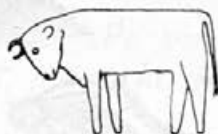

Voliček de:

„Dam ti gnoja, če mi daš travel!“

Miška se podviza na travnik in prosi:

„Travnik, daj mi travel! Travo dam voličku, voliček mi da gnoja, gnoj dam njivi, njiva mi da žita, žito dam svinjki, svinjka mi da masti, mast dam čevljarju, čevljar mi da krpico za trebušček razparan!“

Travnik zašepeta:

Travnik zašepeta:

„Dam ti trave, če mi daš dežja!“

Miška se žuri na goro k oblaku in meloduje:

„Pošlji mi dežja na travnik! Travnik mi da trave, travo dam voličku, voliček mi da gnoja, gnoj dam njivi, njiva mi da žita, žito dam svinjki, svinjka mi da masti, mast dam čevljarju, čevljar mi da krpico za trebušček razparan!“

In oblak je takoj ustregel: poslal je toliko dežja, da so vode narasle in je miška v hudourniku utonila.

NAJLEPŠI KRAJ NA SVETU *Prevedel: DRAGO SUPANČIČ*

(Bolgarska pripovedka)

Iz „Prvi stpki“

Nekoč je živela mati zajka, ki je imela sinčka Skokca. Ponoči je Skokca zibala, čez dan pa za hrano skrbela. Le zjutraj navsezgodaj je nekoliko počivala. Sedla je pred hišico in zehala, da bi zaspala. A komaj je zadremala, že je priskakljal Skokec k njej in jo predramil:

„Zajkica-mamica, prosim lepó, povej mi lépo povestico!“

Zajkica-mamica je odprla oči in zazehala:

„Dobro, Skokec, ljubček ti moj, malo pri meni postoj, pa ti povem povest o najlepšem kraju sveta:

„Nekoč sta živela zajček in zajkica. Imela sta sinčka dva . . .“

Zajkica-mamica je spet zazehala. Potem pa ponovila:

„Imela sta sinčka dva, junaka dva . . .“

In mamica-zajkica je zaprla oči in zaspala.

Sinček Skokec si misli:

„Mamica moja je vso noč mene zibala, me čuvala, se zame bala. Sedaj pa jo bolijo tačke in je zaspala. Naj mirno spi, dokler se sama ne zbudi. Ta čas bom sam poiskal

najlepši kraj sveta, kjer sta živela zajček in zajkica in sinčka dva, junaka dva!“

In Skokec poskoči in jo ubere, skok-skok, skok-skok, v temni smrekov gozd. Ko tako skače mimo smrek, ga sreča veverica: „Zajček Skokec, kam tako sam?“

„V najlepši kraj sveta! Pojdi z mano, bova dva!“ odgovori zajček.

„Ali je daleč ta kraj? Ali prideva še za dne nazaj?“ hoče vedeti veverička.

„Ne vem!“ odvrne zajček in že hoče mimo.

„Čakaj, saj grem!“ uzklikne veverica in se mu pridruži.

Pa skačeta naprej. Veverička po drevju, zajček pa po tleh.

Srečata kosa:

„Kam pa dirjata vidva?“ se začudi črni kos.

„Greva v najlepši kraj sveta!“ odgovorita zajček in veverička.

„Ali je daleč ta kraj? Ali bosta še za dne nazaj?“ upraša kos.

„Ne vem!“ de veverička in že se požene za zajčkom.

„Počakajta, z vama grem!“ zavpije kos in sfrči za njima.

Zajček dirja po tleh, veverička skače po drevju, kos pa leta med drevjem. Dolgo dirjajo, dolgo skačejo in letajo. Pa dospo do hiše medvedke godrnjavke. Pred hišo sedi, se greje na soncu in godrnja:

„Kam pa ta drobiž bezlja?“

„Gremo v najlepši kraj sveta!“ odgovori zajček. „Pa vsi trije ne vemo, kje je! Morda nam pa ti, medvedka, poveš, ki si stara in mnogo veš!“

„Hm!“ se nasmehne medvedka in se zamisli. „Seveda vem za pot v najlepši kraj. Saj ni daleč odtod! Poslušajte me zdaj: Najprej na desno zavijte, potem mimo hrasta tam stopite, nato naravnost naprej mimo onega bora, poglej, tam pod onole goro. Še malo skozi smrekov gozd, pa boste skoro, otročički, v najlepšem kraju sveta!“

„Hvala, hvala, botra medvedkica!“
vzklíknejo popotniki in se obrnejo na desno. Kmalu so dospeli do hrasta in se pognali naprej. Ne dolgo in že so dirjali in skakali in letali skozi smrekov gozd. Že so na robu gozda, že so na zeleni trati. Tam so obstali in se začudili. Pred njimi je griček, na gričku hišica zajke-mamice. In zajkica-mamica še vedno pred hišo spi. Nekaj časa še gledajo, potem pa se zajček zasmeye: „Hehehe, medvedka zares vse ve in zna. Najlepši kraj sveta je doma!“

PRAVLJICA

MOJ OČKA IMA HIŠICO,
OB HIŠICI JE VRT ZELEN,
OKROG Z OGRAJO OGRAJEN,
NA VRTU PA STOJI DREVO.
GORI BIVA ČRNI KOS,
KOS ZVALIL JE JAJČEK,
V JAJČKU PA JE ZAJČEK.
JE ZAJČEK UGRIZNIL MIHCA V NOS!

 JE ZJUTRAJ IZ SKOČIL, SI HITRO UMLIL,
ŠEL V , POPIL SKODELICO TER ZGRABIL
ŠOLSKO .

„GREM V !“ JE REKEL , KI JE ČEPELA
NA PRED GORKO .

JE ODGOVORILA : „KAR POJDI V . TAM
NAJ TE NAŠEŠKA S / , KER MENE , NAMESTO
DA BI NALOGO.“

A NAŠEMU SE MUDI V . NI ČASA
ODGOVORITI. PRED ZAGLEDA PSA , KI MU JE
DAL IME.

„ADIJO, !“ MU POMIGA Z . „ŠELE O SE
VIDIVA.“

ZARENČI : „DA BI TE ZAPRL DO
ZVEČER IN TI ROKE, KOT TI MENE NA PASJO
, NAMESTO DA BI SE UČIL.“

A SE MUDI. NI ČASA ODGOVORITI. PRIDE DO . PETERO GLEDA IZNAD NA NAŠEGA .

„ADIJO, UMAZANI !“ JIH POZDRAVI .

„JUTRI BO PRIŠEL IN BO IZ VAS NAREDIL.“

SO ODGOVORILI: „TI, PA BOŠ DANES PRINESEL IZ , KER SI PO UMAZAN KAKOR ČRNI IN PO KAKOR SAJASTI . TI, TI SI !“

A SE MUDI V . NI ČASA ODGOVORITI. V PA MORA RES OSTATI DO POPOLDNE, KER NI ZNAL, NE $5+6=$, KER NI NALOGE IN JE BIL KOT UMAZAN. KAKOR SO IN IN ŽELELI, TAKO SE JE ZGODILO.

Iz GREDE JE NAZADNJE ŠE IZGUBIL IZ SEME OD .

NIČ VEČ NI RAZUMEL, KAJ   GOVORE.

Tetka Betka je drugo jutro rano vstala, ker so jutranje ure pač najlepše.

»Danes pojdemo v mlin«, je veselo pozdravila otroke.

Tega ni bilo treba reči otrokom dvakrat. Kmalu je veselo krdelce odhitelo proti vodi, ob kateri je v daljavi ropotal mlin. Po poti so se ustavljali. Poslušali so žvrgolenje škrjančka, ki se je dvigal nad žitnim poljem pod sonce.

Sledili so z očmi njegovemu vzletu, dokler ni utonil v sinji višini in izginil očem. Le njegova pesem je plavala med nebom in zemljo ter postajala tišja in tišja. To je otroke vzpodbudilo, da so zapeli tisto veselo o škrjančku. Saj jo poznate: »škrjanček poje, žvrgoli...« V žitu so peli murni, pred nogami so jim skakale drobne kobilice in metulji so jim obletavali glavice.

Polagoma so prišli do kraja, kjer je reka utesnjena v dve strugi. Pod jezom je ropotal mlin.

»Zdaj pazite, kaj se godi v mlinu«, jim je rekla. »Čujte, kako voda šumi, kako siplje mlinar žito v stope. Mlinski kamni ga zmeljejo v moko. Iz moke vam mamica speče kruh.«

Mlinar je bil ves bel od moke. Preden je podal tetki Betki roko, jo je obrisal ob predpasnik. Tudi mlinarica je prišla in pozdravila. Toda v mlinu je bil tak ropot, da se niso kar nič razumeli, čeprav so drug na drugega vpili, kakor da bi se kregali. Ko je mlinar razkazal otrokom mlin, so odšli venkaj, kjer je stala v senci klopica in pred njo pogrnjena miza. Še je brnelo otrokom po ušesih od mlinskega ropota in šuma, ko je prinesla mati mlinarica na mizo črnega kruha in meda. Pa tudi z mlekom jim je postregla. Ker so že precej hodili, jim je sladka južina teknila. Ko so se najedli, so se zahvalili in se poslovili. Šli so dalje ob vodi in prišli do lesenega mostu. Tam se ni več slišalo ropotanje mlina. Ko so bili na mostu, je rekla tetka Betka: »Otroci, zdaj bomo pa mi zapeli in zaigrali pesem o mlinu.« Ustavili so se. S petami so bili ob tla, posnemajoč stope, in zapeli:

Klipe, klope, žito v stope,
siplje mlinar noč in dan,
da imeli dosti kruha,
bomo mi vsak dan.

Pridnim reže Bog kolače,
kruh pšeničen in ržen;
za lenuhe, postopače,
še predober je ovsen.

Klipe, klope,
vse se giblje,
maje, ziblje,
vse klopoče,
in ropoče,
da se tresse pod in strop;
klipe, klope, klipe, klop!

Spočetka so peli in bili s petami počasi, potem pa vedno hitreje in hitreje. Kmalu so se naučili, da jim je šlo prav hitro in gladko in je bila tetka z njimi zadovoljna.

Potem so krenili dalje ob vodi in poiskali prostor, kjer je bila voda bolj plitva. Na produ je bila mivka in ob vodi mehka, lepa trava.

»Tu se utaborimo! Igrali bomo žabice«, je dejala tetka.

»Kako, kako bomo igrali žabice?« so vpraševali otroci.

»Tako,« je rekla tetka Betka. »Jaz bom mati žaba, Janko bo oče žabjek, vsi ostali pa ste žabice. Anka, ti začni kvakati potihoma in žalostno: kvaak, kvaak, potem Tinka prav tako: kviiik, kviiik, in zopet Anka kvaak, in potem Inko kakor Anka in Tonka kakor Tinka.«

»Kvaaak, kvaaak, kviiik, kvaak, kviiik, kviiik,« vsi vprek.

Mati žaba zdaj popraša: »Kaj vam žabice je, kaaj, da tak žalostne ste zdaj?«

Žabice odgovorijo: »Rade kaj bi jeedle, jeedle.«

Zdaj se oča žabjek oglasi: »Kaaj bi jeedle, kaaj?«

Mati žaba: »Le pogledjte, tam mušic je slastnih raj!«

Žabice odgovorijo: »Naak, mušic ne, naak!

kdo bi ponje skakal v zrak, kvaak!«

Oča žabjek spet popraša: »Nu, pa kaj potlej bi jedle, kaaaj?«

Žabice: »Graaah bi jedle, očka, graaah!«

Mati žaba: »Graaah? graaah? ko pa še tako je drag!«

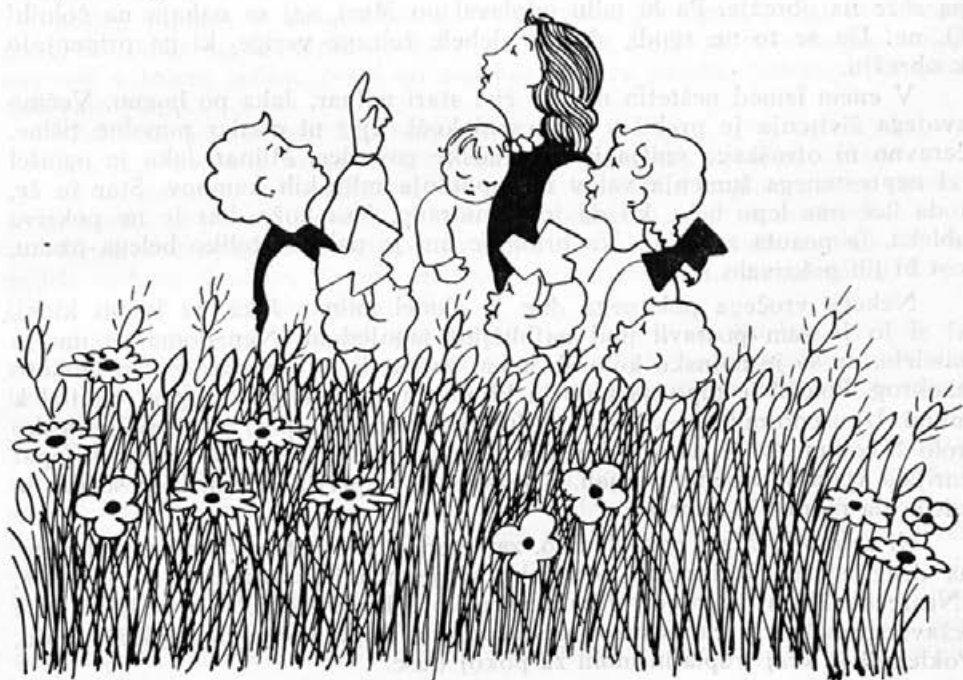
Oča žabjek: »Le ga jejte, le!«

Vse žabice zaregljajo:

»Le-ga, le-ga, le-ga, le-ga, le-ga, le-ga!«

Potem so spuščali papirnate ladjice po vodi, ki jim jih je sproti delala tetka Betka. Skušali so ujeti male ribice, ki so švigale po vodi.

Bilo je že precej čez poldne, ko so prišli domov. Tam jih je čakala pogrnjena miza in obed. Po obedu so vsi zaspali v travi kakor vojska kralja Matjaža.

Doma in po svetu

MURA, MLINI, JAKA — IN ŠE KAJ . . . KRISTA LEHRMAN

Ko drugod manjka vode in so potoki suhi, leze temnozelenka reka Mura prav pohlevno po svoji strugi. Nikoli ji ne zmanjka vode. Napaja jo skozi vse poletje kopneči sneg visokih planin tam onkraj naše meje, kjer izvira.

Strah in trepet pa vzbuja našim ljudem takrat, ko se nebo zagrnc za več dni v sive oblake, ki pošiljajo na zemljo dež. Ob zgodnji pomladi in jeseni drvijo vsi potoki, polni umazane vode, v njeno naročje, ona pa jih željno sprejema. Barva njenih valov ni več zelena — umazana pljuska čez jezove, prestopi bregove in struge ter neusmiljeno uničuje poljske pridelke. Ves kmetovalčev trud uniči v kratkem času. Strahoten je pogled na njeno vladanje ob povodnji.

Ko pa mine deževje in nastopi poletna vročina, se Mura zopet stisne v strugo in skromna hiti naprej.

Ob Muri se nahaja polno mlinov. Ti mlini niso velike zidane stavbe. Njih kolesa ne poganja para. Skromne, iz lesenih brun zbite kočice, sloneče na dveh čolnih, se zibajo, dvigajo in padajo, kakor pač narašča gladina reke. Od kopnega so ti mlini čisto odrezani. Mlinar, edina oseba v tej koči, pride na suho po brvi, ki se naslanja z enim koncec na mlinski prag, z drugim pa seže na obrežje. Pa bi mlin odplaval po Muri, saj se nahaja na čolnih! O, ne! Da se to ne zgodi, skrbijo debele železne verige, ki ga pripenjajo k obrežju.

V enem izmed nešteti mlinov živi stari mlinar, Jaka po imenu. Večino svojega življenja je prebil v tej leseni koči, kjer ni nikdar popolne tišine, čeravno ni otroškega vpitja in ne ljudske govorice. Mlinar Jaka je oglušel od neprestanega šumenja valov in ropotanja mlinskih kamnov. Star je že, toda lice ima lepo belo, ko da je napudrano. Vsa koža, kar je ne pokriva obleka, je posuta z moko. Na brkih se mu je nabralo toliko belega prahu, kot bi jih pokrivalo ivje.

Nekega vročega poletnega dne je slonel mlinar Jaka na leseni klopi, ki si jo je sam postavil pod najbližjim jagnjedom. Nenadoma se mu je zazdelo, da se je mlinsko kolo ob nekaj zataknilo in ne more z isto lahkoto naokrog. Položil je pipo na klop in kljub starim, betežnim nogam odhitel k mlinu. Izkušeno mlinarjevo oko je slutilo nesrečo. Najprej je ustavil mlinsko kolo. S čolnom se je nato približal velikemu kolesu, ki mu je z lesenih lopat curljala voda v debelih kapljah. S težavo se je preril do osi, kjer se mu je zdelo, da mora biti zapreka.

Ni se motil! Malo pod gladino, zapleteno na eni strani v mlinske lopate, na drugi strani potisnjeno pod čoln, se je nahajalo truplo — utopljenca. »Nesrečna Mura, že zopet si zahtevala človeško življenje!« je vzdihnil in s težavo spravil mrtveca na suho. Nesrečnežu ni mogel več pomagati k življenju. Pokleknil je kraj trupla in molil za pokoj duše.

V NOVO DOBO

Pavel Kunaver

Ilustriral MIRKO ŠUBIC

Bilo je še dokaj let pred Kristusovim rojstvom.

Sonce je že davno zašlo. Večer je bil topel in prijeten, toda danes tam doli pod gričem ni zavladal mir. Na oni strani reke je gorelo nešteto ognjev.

Pa tudi pod gričem tik ob reki pred kočo starega ribiča je gorel mal ogenj. Njegovi plameni so osvetljevali malo družbo, ki so jo tvorili sivi, stari ribič, blede mladenič z obvezano glavo in nekaj dečkov.

Tiho so se pogovarjali in vedno in vedno so jim pogledi uhajali tja čez reko, kjer je plamenelo toliko ognjev in odkoder je neprestano prihajal šum iz vojaškega tabora.

»Kako je gori na gradišču?« je vprašal ribič.

»Rimske straže stoje na okopih in dve koči so zasedli vojaki,« je odgovoril eden dečkov.

»Zakaj se niso branili?« je stokajoče vprašal ranjenec.

»Kdo naj bi se branil!« mu je odvrnil drugi deček. »Gori so samo naše matere, štirje starci, ki komaj še hodijo, in mi, ki smo ob prihodu Rimljanov hoteli zavaliti z okopov nekaj skal.«

»Komaj pa smo jih treščili nekaj po strmini, so bili vojaki že na okopu. Smejali so se nam in nas zbrali pri glavnem vhodu,« je pristavil drugi in prvi ga je izpopolnil:

»Eden vojakov je dvignil bič, da bi nas začel pretepati, pa ga je njegov poveljnik, ki je mnogo lepše oborožen od drugih, prijel za roko in mu nekaj zagrozil v tujem jeziku. Nato so nas kar v miru pustili. Nekateri so nam dali celo jesti.«

»Žalostno je,« je zastokal ranjenec.

»Mojega očeta in brata ni več nazaj,« se je oglasil eden od dečkov.

»Tudi nobeden od mojih treh bratov, ki so odšli s poglavarjevim sinom, se ni vrnil,« je pristavil drugi, ki je izgubil očeta na lovu na medvede.

Drug za drugim so se oglašali in pripovedovali o strašnih izgubah, ki so zadele njihove družine. Temno so gledali preko reke na šumni tabor Rimljanov, ki so vse to zlo povzročili.

»Lačni smo,« se je oglasil zopet eden, in ribič, ki so mu leta. še bolj pa strašne vesti iz bojov med prodirajočimi Rimljani in domačini, upognila hrbet, se je dvignil in prinesel iz kočice nekaj posušenih rib ter jih vrgel v lonec ob ognju, da bi nasitil lačne dečke.

Odkar so se pričeli boji, je postajalo vedno huje in huje. Iz taborišč so odšli vsi možje in mladeniči, ki so mogli nositi orožje. Niso se vračali več domov, kakor nekdanj, težko obloženi s plenom. Zaman so čakali otroci, da bi jim vračajoči se prinašali sladkega suhega sadja iz lepih toplih dežel tam na jugu. Zaman so se mladenke ozirale iz zapuščenih okopov, kdaj jim bodo vesele vračajoče se trume prinesle nakitov, ki so krasile rimske deklice.

S seboj so vzeli bojevniki večino posušenega meša in žita ter medu, ker so se zanašali na skorajšnjo vrnitev. Toda steze, po katerih naj bi se vrnili,

so ostale samotne; vijugasta, bleščeča reka je ostala prazna z izjemo redkih trupin starih ribičev, ki so še ostali doma.

Tudi naš ribič je bil eden starcev, ki je že odložil meč in kopje. Počivati bi moral, saj je imel štiri sinove in več hčera. Toda prvi so spomladi odšli na boj, ki jih ni hotelo biti več nazaj.

Pred nekaterimi dnevi se je vrnil njegov najmlajši. Pripeljal ga je neki ribič izpod Krima. Bil je izmed redkih, ki so se vrnili v samotna gradišča in s seboj je prinesel le skrhan meč, rano na glavi, žalost v srcu in črne vesti za vsako mater in ženo, ki ga je vprašala po svojcih. In lastnemu očetu je tudi zadal rano, tako globoko, da od nje nikdar več ozdravel ne bo. Vsi bratje so ležali mrtvi v razrušenem gradišču nad ono bogato ravnino, kamor

so hodili v boljših časih plenit in od koder so trgovci donašali v mirnih časih toliko lepih reči.

Sedaj je ležal na koži poleg ognja in poslušal dečke ter z njimi vred gledal preko reke, kjer so se mogočni tuje danes utaborili.

»Zakaj ne bo naših več nazaj?« je vprašal eden dečkov in vprašujoče pogledal ranjenca.

Vsi so se ozrlj sedaj nanj, ki se je malo sklonil, se naslonil na lesno

klado in se sovražno ozrl preko reke, ki je tukaj, prihajajoča iz mirne vijugaste struge preko močvirja, oživela in šumljaje zaganjala svoje valove preko pragov.

Stemnilo se je popolnoma in ogenj je osvetljeval njegov blede obraz. Nato se je ozrl k nebu, kjer so migljale številne zvezde, in vzdihnil:

»Nazaj jih ne bo, vaših očetov in bratov, ker so vsi odšli na drugi svet. Orožje onihle tam« — pokazal je preko reke — »jim je za vedno ugasnilo njihovo življenje. Toda padli so kakor junaki.«

»Pripoveduj nam!« so vzklikali dečki zaporedoma. Ranjenec pa, ki so se mu ob spominu na minule dneve vrnile moči, je pričel:

»Naša truma se je pridružila gradiščanom z naselbin ob jezeru onkraj Krima. Še preden smo dospeli do ravnine, nas je bilo toliko kakor na nobenem pohodu v minulih letih. Upali smo, da bomo zmagovito prodrli doli globoko v Italijo, prav do lepih obzidanih mest, kjer je zbranega toliko bogastva in dragocenosti. Res se nam je posrečilo premagati nekatere oddelke Rimljanov in marsikateri od vaših očetov in bratov je imel v svojem tovoru lepe in dobre reči, ki jih je hotel prinesiti vam in materam in sestram. Pogovarjali smo se celo, da bomo, če premagamo vse, pozneje prišli po vas in se preselili za stalno doli v one lepe, rodovitne in toplejše kraje. Toda prišlo je drugače.

Še preden smo dospeli do one velike reke, ki teče iz snežnikov v morje na jugu, smo zadeli ob močno rimsko vojsko. Mi smo drli kakor hudournik brez reda, oni pa so v strnjenih vrstah. Vsi enako oboroženi so pod enotnim poveljstvom obstali kakor nepremagljiv zid pred našim zaletom. Tam je

padel tvoj starejši brat, ti Medvedjakov, in tvojega očeta, mladi Ris, od tedaj tudi ni bilo več v naših vrstah.

Umaknili smo se nazaj v gore, a Rimljani so naglo pritiskali za nami. Ni bilo več časa, da bi se vrnili domov. Večina se nas je zatekla v močno gradišče na prelazu nad dolino. Dokler je bilo dosti hrane, smo se krepko borili. A že po nekaterih dneh je pošla hrana v gradišču, ki ni bilo pripravljeno za oblego. Rimljani pa so trdovratno naskakovali. Zaman smo valili nanje skale in tramove, zaman so žene in dečki, kakor ste vi, polivali gorečo smolo na naskakovalce. Ko so prve puščice zažgale koče za našimi hrbti, smo vedeli, kaj nam je usojeno.

Vaši očetje in bratje so našli junaško smrt mož proti možu z bolj oboroženimi Rimljani. Jaz sem bil kmalu ob začetku boja onega usodnega dne ranjen in sem videl, kako je mož za možem od naše trume padal, kako nihče ni mislil na predajo sovražnikom. Morda je kdo ostal ranjen in je bil ujet. Končno so Rimljani vdrli preko okopov, preko trupel mrtvih branilcev v gradišče. Še sem videl, kako so povezali nekatere može in žene, ki se niso hoteli vdati. Videl sem tudi, kako so nekatere žene raje v ogenj skočile, kakor da bi se predale sovražniku.

V hrušču in trušču, v dimu gorečega gradišča in zaradi izgube krvi sem se onesvestil in zbudil sem se šele, ko so nad mano migljale zvezde na nočnem nebu. Okoli mene je bilo tiho. Mrtvi so ležali negibno po gradišču, ki se je še kadilo tu in tam. Pred gradiščem so v rimskem taboru ugašali zadnji taborni ognji in le straže so mirno hodile sem in tja.

V nočnem hladu se mi je vrnilo toliko moči, da sem se splazil pri zadnjem, popolnoma porušenem vhodu gradišča na prosto in v gozd.

Tu in tam sem na skrivnih stezah našel begunce, ki so mi pomagali, a naših ni bilo med njimi. Tako sem polagoma prišel do pod Krima, a za menoj so vedno prihajali redki begunci in pripovedovali, da padajo gradišča drugo za drugim v rimsko oblast. Tako sem se vrnil — sam.«

Na dečke je kakor mora padla povest ranjenca, ki se je zopet zleknil utrujen po koži. Globoko je klonila ribiču glava na prsa in težko je vzdihnil...

Tedaj je zašumelo za njimi in bližali so se koraki. V svitu zadnjih plamenov dogorevajočega ognja se je posvetilo orožje in iz teme je stopilo pred družbo nekaj rimskih vojakov. Dečki so od strahu planili na noge in hoteli so se razbežati, če ne bi med došleci opazili rimskega častnika, ki je gori v gradišču tako trdno prijel za roko, ki jih je hotela bičati.

Bleščeči oklep, kratki, lepo okrašeni meč in lepa, dobro se prilagajoča čelada so krasile Rimljana, ki se je približal ognju. Dvignil je desnico in v tujem jeziku izpregovoril pozdrav, nato pa v domačem jeziku dostavil: »Mir z vami! Ne bojte se!«

Bil je eden častnikov, ki so že dalj časa služili na mejah rimske države in so se priučili jezika domačinov.

Ko je videl izstradane obraze dečkov, je mignil vojaku v bližini. Segel je v težko torbo vojakovo in začel deliti med preplašene dečke kruha in suhega grozdja. Dečki so planili po darovih in hlastno jedli, kar jim je nudil tuji, lepi častnik.

Ko so se najedli, je častnik sedel na klado in ponovil svoj pozdrav: »Mir z vami!«

A ribič mu je odgovoril: »Vojno in smrt ste prinesli! Glej to mladino! Brez očetov je, ker so padli pod vašim orožjem.«

Toda častnik je mirno odvrnil: »Smrt in pogin so nosili v mirne ravnine in na rimske naseljnike. Sedaj je račun poravnan. Bolje bo nam in vam.«

Eden dečkov se je oglasil: »Kaj pa sedaj? Ali boste požgali gradišče?«

Častnik pa se je nasmehnil: »Vašega gradišča ne potrebujemo. Vi lahko ostanete v njem, ali pa se boste preselili doli v varstvo našega mesta.«

»Kakšnega mesta?« je obenem vzkliknilo več dečkov obenem.

»Tam, kjer vidite goreti taborne ognje naše vojske, bo v prihodnjih dneh vstalo novo, lepo zidano mesto, Emona imenovano,« je častnik iztegnil roko proti mali višini, kjer so migotali ognji in se sanjavo zagledal preko reke, kakor da vidi v duhu vstajati mestno obzidje, za njim pa kamenite zgradbe.

»Vaša domovina bo poslej tudi naša domovina. Z njo se bomo spojili. Ko bo jutri zjutraj vzhajalo sonce, bo sredi onega taborišča izkopana globoka jama. S seboj smo pripeljali žita, vina, olja, grozdja in drugih sadežev in celo nekaj prsti naše domovine. Te sadeže bomo ob sončnem vzhodu zakopali v jamo. Naša legija bo stala tedaj v strumnih vrstah ob tem svetem opravilu. Nad jamo bomo postavili žrtvenik našim bogovom in na tem mestu bo v kratkem stal prvi tempelj novega mesta. Ko bo postavljen žrtvenik, bo svečenik naše vojske zoral s kravo in bikom ob pravokotniku, ki smo ga že danes popoldne izmerili, globoko brazdo tam, kjer bomo sezidali mestno obzidje.«

»Kaj pa za obzidjem?« se je oglasil eden od radovednežev.

»Takoј za obzidjem bodo vojašnice, nato bivališča častnikov in poveljnika mesta ter vse te dežele. Postavili bomo tržnice in druga poslopja okoli prostranega trga, kjer se bodo zbirali meščani na posvet in kamor boste tudi vi lahko prihajali po miroljubnih opravilih po našo omiko.«

»Toda čemu vam bo to mesto? Zakaj ga raje ne postavite na vrhu našega gradišča, kjer bi bilo bolj varno?«

Skoraj ponosno je odgovoril častnik mlademu modrijanu: »Nam ni treba staviti mest na hribe. Dovolj močno bo, da bo kljubovalo sovražnikom tudi v dolini. Poleg tega pa bo tudi ključ do vstopa na tri ceste, ki bodo vodile nazaj doli na sončni jug, na daljni sever in tja na vzhod.«

»Kako pa boste ceste naredili?« je vprašal eden od dečkov.

»Vaše ozke steze, ki so sedaj vodile preko močvirij in goščav in so bile odvisne od vremena in od dobre ali zle volje plemen, skozi katera so vodile, bomo razširili in tlakovali s kamenitimi ploščami.«

»A kdo jih bo rabil?« se je zopet oglasilo.

»Polne bodo potujočega ljudstva. Po njih bo naglo prehajala naša vojska iz kraja v kraj. Na njih bodo straže, ki bodo čuvalle red in pazile na varnost.«

»Kaj pa bodo vaši vojaki delali v mestu, če bo vse mirno?« je dvomeče vprašal eden izmed gruče.

»Mi ne poznamo miru,« je odgovoril častnik. »V prostem času bodo vojaki in poljedelci, ki se bodo še tod naselili, sušili ta velika močvirja, sekali bodo gozdove in novo mesto bodo v kratkem obdala rodovitna polja.«

»Toda kakšno korist bomo imeli mi od tega?« je eden podvomil.

»Do sedaj so vas vaše male njive slabo redile. Lov vam ni vedno napolnil shramb in s plenjenjem ste si moralj pomagati, kar vam je prinašalo krvave poboje. Sedaj se boste naučili od naših poljedelcev in vojakov

uspešnega kmetovanja. Dobili boste boljših žit in kjer raste danes gozd, bodo uspevala sadna drevesa. Danes ste okusili suho grozdje — odslej bo uspevalo tudi na prisojnih gričih vaše dežele. Sladki kostanj ste okusili le, če so vam ga vaši očetje prinesli iz roparskih pohodov v naše pokrajine. Sedaj ga ne bo treba več ropati, ker mi bomo povsod nasadili tudi to prekoristno drevo.«

»In mesto? Čemu nam bo novo mesto?« se je oglasil še eden.

Častnik je vstal in ponosno odgovoril: »Iz kamena in visoki bodo njegovi zidovi. V njem bodo bivali vojaki, ki vas bodo bolje ščitili kakor vaša uborna gradišča. Mesto bo polno miroljubnega prebivalstva, ki bo rado in proti dobremu plačilo kupovalo, kar boste vi prinašali poljskih in gozdnih sadov na trg. A v mestu se bodo naselili tudi možje, ki bodo med vas širili darove, o kakršnih sedaj niti ne slutite. Namesto bojev, pomanjkanja in trpljenja vam bodo zavladale sreča, blagostanje in omika.«

Visoko vzravnani je stal lepi častnik pred gručo napol divjih dečkov gradišča. Bleščala se je v ognjenem svitu njegova oprema, a še bolj so se mu svetile njegove oči. Ribiču in dečkom se je zdelo, kakor da govori k njim bitje iz drugega, srečnejšega sveta.

»Ribič! Jutri nam prinesi v tabor svežih rib. Tvojemu sinu pošljem zjutraj ranocelnika. Vi dečki pa pridite k slovesnosti ustanavljanja novega mesta Emone, da boste dobili hrane za vaše družine«, je še zaklical in odšel.

Dečki so se drug za drugim napotili po strmi stezi v gradišče, noseč svojim materam vsaj nekaj dobrih novic in upanje v svetlejšo bodočnost

PISMO IZ DEVETE DEŽELE

ŠTEFANIJA GRUDEN
Ilustrirala KS. PRUNKOVA

Dragi prijatelji!

Nekaj zanimivega Vam pošiljam, ker mislim, da Vi najbrž tega še ne veste. Preberite »šolsko nalogo«, katero smo pisali in dobro pretuhtajte, bistre glavice!

Šolska naloga.

Pisana meseca septembra v deveti deželi.

Kaj nam pove žitno zrno.

Raznovrstne oblike, različne snovi in moči ter različna imena imamo. Oglejte si nas natančno in opazujte nas pri rasti in zoritvi. V sebi hranimo čudežne sile. Rečem vam pa, da ni vedno enako lepa naša življenjska pot. Poslušajte!

Dobro mi je bilo, ko sem jaz, majhen semenček, počival s svojimi bratci v materi zemlji. Kakor gorka posteljica je bil ta moj prvi dom. Iz drobcenega kalčka, ki je v vsakem zrnu, sem se pogнал v rast. Pri tem sem porabil moči, ki so v njem shranjene. Od vseh strani so nato prihajali skrbni palčki: snovi zemlje in pripravljali za nas čudoviti sok. Ta sok je bil potem moja hrana in moja moč vseskozi moje življenje. Mati zemlja je namreč hotela, da zrastemo v krepke rastline, ki bodo nosile v svojih težkih klaskih človeku zdravje. Z budno skrbjo je pazila, da je bilo vedno dovolj tistih različnih snovi, medtem ko sem se jaz širil, večal in rasteł. Zelo sem hvaležen njej, ki mi je bila vse življenje dobra mati in me podpirala pri rasti in zoritvi

In kako mi je pomagalo sonce! Njegova božajoča luč mi je vlivala silne moči. Kar dvigalo me je iz zemlje. Nič več nisem bil mala rastlinica. V cvetoči pomladi se je moja žitna bilka, zasidrana v zemlji, s krepkimi koreninami zibala v osvežujočem vetru. Skozi luknjice v kožici je srkala zrak, ki mi je nosil še vse življenjske moči iz daljav. Poživljajoč dež mi je dajal nove svežine. V mojih številnih celicah so neprestano krožili sokovi, ki so me krepili in izpopolnjevali. Moja rastlina je zacvela. Iz cvetov so nihali prašniki kakor mali poredneži. V gibanju vetra so trosili zlati prah. Cvet, ki je sprejel tak prah, se je pričel preurejevati. Zopet in zopet so prihitele moči na pomoč. V klasih so namreč nastajali semenčki — žitna zrna. Prirodne sile pa so polagale v vsak njihov delec snov za snovjo, moč za močjo. Z največjo natančnostjo smo na ta način sledili večnim zakonom narave.

Naša njiva je bila krasna. Čudovito smo obrodili. Žitna bilka, porojena iz enega semenčka, je imela mnogo otročičev: novih zrnec. V vročem poletju je dozoreval klas za klasom. Sonce je zlatilo zeleno barvo in osredotočilo svoje žarke v teh zrnih, ki so veselo hiteli zoreti. To je bilo lepo življenje med murnčki, hrošči, prepelicami, v naročju matere zemlje.

Tedaj je prišel človek. Požel je njivo, klasje omlatil in shranil zlato zrnje v žitnici. Nekega dne je napolnil vrečo, jo zadel na rame in oddal v mlinu za mletev. Mlinarju pa je rekel: »Lepo moko mi naredi — belo kot sneg. Zadnjič je bila prečrna. Hočemo jesti bel kruh, ne črnega.«

Takrat se je pričel za nas zrna križev pot. Kaj nam je bila mati zemlja naročila? »Semenčki,« je dejala, »držite skupaj vašo moč. Nikar ne dopustite, da bi vam jo razcepili. Kakor je jabolček polnovreden le s kožo in peščičem, tako ima tudi vsako zrno, če je celo, svojo pravo vrednost.« Kako naj mi semenčki to dopovemo človeku, ki tako rad je bel kruh? Akoravno ima pamet, je le ne zna rabiti prav. Ne vidi, kako polagoma gineva njegova moč, ker ne uživa več kruha iz celega žitnega zrna. Najhujše pa je, kadar odpre usta. Zlati zobje ali pa luknje ti zijajo nasproti. Nič čudnega to ni! Saj je v nas celih zrnih ravno ona snov, ki krepí in podpira rast zobovja. Bela moka te snovi nima in mnogo drugih ne, ki jih rabijo celice človeškega telesa. Kruh iz moke brez moči, ne more dati moči. Že otroci so slabotni, s slabimi zobmi, bledimi ličeci.

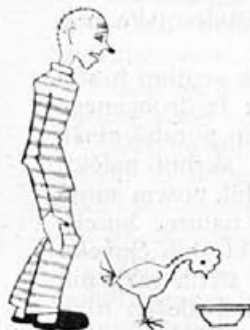
Nam semenčkom pa je dala zemlja naročilo na pot, kaj naj storimo?

Mlinski kamni meljejo. Meljejo in stro nas semenčke. Tiščimo se skupaj, kolikor moremo. Pa pride mlinar in razprši z mogočno roko našo moč. Z otrobi gredo čudotvorne snovi prašičem v korito, človeku pa ostane ljubljene beli prah za žemlje in pogače.

Jaz, žitni semenček, in mi vsi pa bi tako radi izpolnili naročilo matere zemlje.

Zato poslušajte še to:

Daleč preko širnega morja leži na otoku Java mesto Batavia. V letu 1897. se je tam dogodilo nekaj sila važnega in pomembnega. Zdravnik tamošnje kaznilnice je na kokošjem dvorišču opazoval kokoši. Bolehale so, zvijale se v krčih in njihovo perje je štrlelo od trupla na vse strani.

Skušal jim je pomagati, jih ozdraviti, a vse zaman. Slabele so od dne do dne bolj in bolj in končno poginile.

Vse je bilo mnenja, da je to nalezljiva bolezen. Zdravnik pa se s tem ni zadovoljil. Iskal je dalje. Pričel je primerjati kokošjo bolezen z boleznijo kaznjencev. Tudi ti so namreč trpeli, slabeli in umirali na sličen način kakor živalce. Nobeno zdravilo ni moglo ozdraviti človeka, če se ga je ta bolezen lotila. Jemala mu je moč in ga trpinčila, dokler ni prišla smrt.

In glejte. Sčasoma je ta bistri zdravnik našel vzrok in rešitev. Kako to? boste vprašali. Imel je srečo, bistro glavo in pošteno srce. Njegovi zdravniški oskrbi je bilo izročeno dvoje kaznilnic. Hrana je bila enaka: riž tu in tam z malimi dodatki kuhanih jedil. A ta enakost je bila navidezna. To je namreč dognal zdravnik z neumornim raziskovanjem: v eni kaznilnici so jedli naraven riž, t. j. celo riževo zrno; v drugi kaznilnici pa so uživali poliran riž. Naraven riž v tovarnah obrusijo in zgladijo ali polirajo, odtod ime poliran riž. Tega zadnjega poznate vsi, ker ga jeste tudi vi.

Kaznjenci, ki so dobivali naraven riž, so bili zdravi. Oni v drugi kaznilnici pa, ki so se hranili s poliranim rižem, so boleli za to hudo boleznijo. Natančno tako se je godilo kokošim, ki so tu in tam dobivale hrano, ki je pač ostala od mize teh in onih kaznjencev.

In zakaj?

Pri poliranju riža odpade v obliki otrobov fina zunanja kožica, ki obdaja naravno riževo zrno. V tisti kožici tičijo nadvse važne zemeljske snovi in moči prirode. Zdravnik je sprevidel sledeče: Riž s kožico, naraven riž, krepi telo in s tem ohranja zdravje, riž brez kožice slabi telo in s tem povzroča bolezen pri kaznjencih in kokoših. »V otrobih zavržemo moč in z njo zgubimo zdravje,« si je dejal. Vzel je otrobe riževega zrna in jih primešal hrani bolnih kokoši. In kokoši so ozdravile! Tedaj je še hrani bolnih kaznjencev dodal take otrobe. O čudo! Tudi oni so postali zopet zdravi!

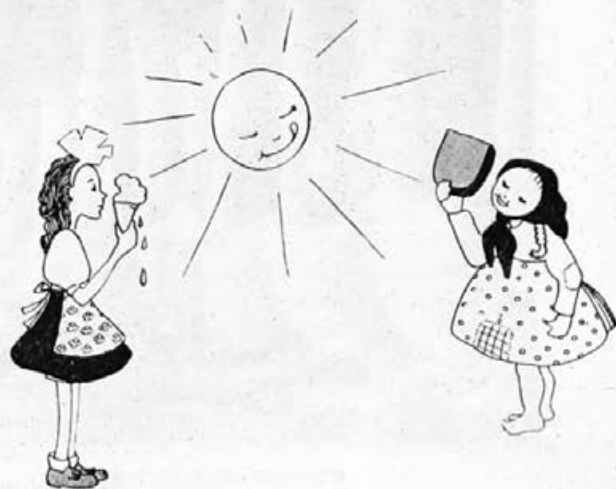
S tem je ta zdravnik dokazal, da imamo mi — zrna in mati zemlja — prav, če trdimo: Le celo žitno zrno ima v sebi vso ono moč, ki nam pomore ohraniti si zdravje.

Riž je zrno kot mi. Kakor njega, tudi nas ne smete deliti.

Najboljši kruh je iz polno mletega celega zrna. V nekaterih kmetskih domovih pečejo tečen, črn kruh. Blagor jim! Segajte vsi, kjer le morete, samo po črnem kruhu. Mlinarja prosite, naj vam zmelje moko vsaj na črno. Predvsem pa uživajte redno vsak dan tudi sveže sadje ter svežo in kuhano zelenjavo s sadeži zemlje.

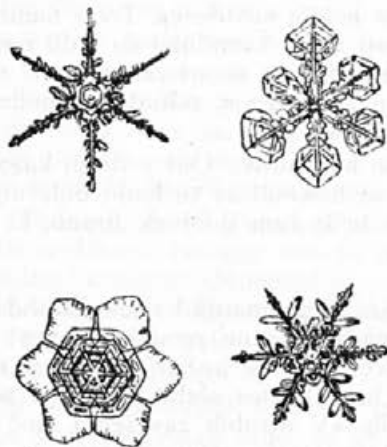
Vaši predniki so jedli črn kruh in bili so zdravih zob in močne rasti.

Do sedaj vsega tega niste vedeli. Danes pa, ko ste razumeli, kar vam poroča mati zemlja, vam kličemo mi semenčki, njeni poslanci in vaši hranitelji, tole v večer opomin: »Vrnite se k črnemu kruhu vaših prednikov!«

ZIMA UMETNICA

»Ali je kaj pošte? Kakšno vreme žele zemljani?«, je vprašala zima sv. Petra. »Cele kupe prošenj je prišlo«,

Kristali snežink

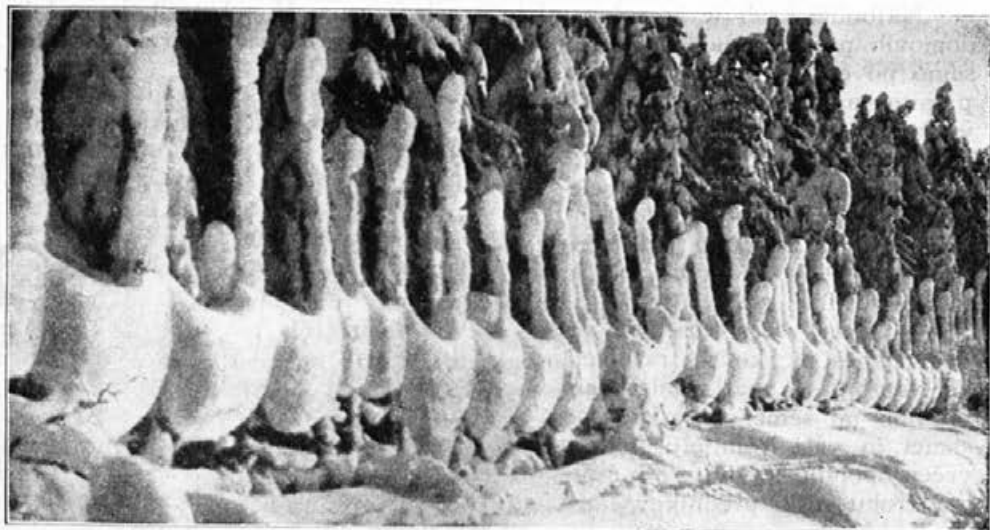
je odgovoril sv. Peter. »Večina prosi za suho in milo zimo, smučarji pa žele finega snega. Modernim zemljanom jaz ne morem več ustreči. Ni mogoče!

Pomagaj jim ti, izkušena žena, ki se dobro spoznaš na ročno delo. Angelčki ti bodo prinesli razne snežne vzorce, jaz se v ta posel ne bom mešal, sem drugod preveč zaposlen. Delaj po svoje! Z Bogom.«

Prihiteli so angelci z rešeti. V njih so se lesketale drobne šestokrake snežinke raznih oblik, čudoviti kristali — prave umetnine. Veter, sonce in mraz pa so bili takoj pripravljeni na preoblikovanje novega snega. Ponujali so razne vrste snega: Vlažne velike kosme, lepek sneg, pršič, sipo, mokast sneg, kložast sneg, sren, srevec, osrenico, srez, pšeno in celo kašo.

Tedaj je pa pritekel mimo sv. Martin, kateremu se je že močno mudilo na zemljo. Prekucnil je nekaj rešet in začel se je snežni ples. »Naj bo!« je rekla zima. »Na delo!« Vso noč so sipali angelčki in še drug dan so rešetal, da so jih močno bolele drobne ročice. Trudni so zaspali. Prenehalo je snežiti.

Zima je razgrnila po zemlji svoj beli plašč. Prvi so zagledali sneg ponočnjaki in se jezili na mokro brozgo. Zjutraj so otroci še v samih srajčkih hiteli k oknu in se čudili: »Sneg, sneg!« Čudno veselje jim je napolnilo drobna srčeca, čeprav so nekateri ubožčki ve-

Zasneženi gozd

deli, da se zdaj bliža mraz in pomanjkanje. V mestih so delavci odstranili sneg in so z lopatami zamazali njegovo lepoto.

Tiha narava pa se ni sramovala dragocene bele obleke. Tu se je izkazala zima res kot prava umetnica, posebno v gozdu.

Drvarji so občudovali snežni puh in perje sneženih gosi, ki so se zatele ob smrekov plot. Drvarji so se šalili: »Te gosi bi lahko ulovili. Poslal jih je sv. Martin; saj bi nam rad dal žive in prave. Pa kaj bo siromak, saj sam ničesar nima, odkar je podaril polovico svojega plašča beraču.«

Snežene gosi pa so kmalu izginile. Kdo jih je pojedel? Použilo jih je sonce s svojimi toplimi žarki. Gosi so žalostno zajokale in splavale po vodi proti morju. Sončna moč jih je dvignila. Poletele so v zrak in na nebu se je prikazala tenčica perjasto razčesanih oblakov.

Sv. Peter je pozabil na snežene gosi. Pozabil pa je tudi na sitne ljudi, ki jim pozimi ne zadostujeta za hojo dve nogi, ampak imajo še dve prekli v rokah in dve deski na nogah, ki kisló, grdo se drže, če pravočasno sneg ne gre.

Janko Sichel

KISLO ZELJE

Neki grški zdravnik omenja kisló zelje že v prvem stoletju po Kristusu in ga priporoča kot zdravilno hrano. Korist kislega zelja so poznali v najstarejših časih tudi mornarji. Jemali so ga veliko s seboj na ladje, da so se obvarovali pred skorbutom ali gnilobo dlesne.

SOVE

so po krivici osovražene. Tudi mnenje, da se hranijo s pticami pevkami, je ovrženo. Učenjaki so po natančnem opazovanju ugotovili, da se hranijo vse sove skoraj izključno z mišmi. Škoda je, da so te koristne nočne ptice vedno bolj redke.

V NAŠI DRŽAVI PRIDELAMO

letno okrog 700.000 ton sladkorne pese, za katero dobe kmetovalci okrog 140—150 milijonov dinarjev. Iz pridelane sladkorne pese napravijo v sladkornih tovarnah okrog 8650 vagonov sladkorja. Povprečno porabi vsak človek na leto 4,8 kg sladkorja. Izračunajte, koliko ga ostane za izvoz. Mor-da bo koga zanimalo, koliko je ves sladkor vreden, če ga zaračunamo po prodajnih cenah. Tudi bo zanimivo izračunati, koliko znaša trošarina, ako se zaračuna od kilograma 5 din.

Koliko so izdali ljudje v enem letu za sladkor, če ga porabijo 1160 vagonov? Koliko je to v denarju?

SKORAJ NEVERJETNO, PA VENDAR RESNIČNO

Iz Amerike so zanesli k nam pred kakimi 70 leti trtno uš, ki je uničila stare trte v naših vinogradih. Zatiranje tega škodljivca, cepljenje trt in zasajanje novih vinogradov je stalo Evropo več milijard dinarjev.

Pred desetimi leti pa so zanesli s sadnim drevjem iz Evrope v Ameriko metulja gobarja, ki dela na gozdnem in sadnem drevju veliko škodo. Letno izdajo preko 200 milijonov dinarjev samo za pokončavanje tega škodljivca. Škoda sama pa je vsako leto še veliko večja.

VIŠNJEVA SVETLOBA

ovira življenje muh tako močno, da v njej kmalu poginejo. Domača živina, ki jo muhe posebno poleti nadlegujejo, da nima pravega počitka, pa se v višnjevi svetlobi prav dobro počuti in dobro napreduje. Umni živinorejci so izkoristili to ugotovitev in so nadomestili navadno steklo na oknih z višnjevimi. Ker je višnjevo steklo drago, si pomagamo s tem, da prevlečemo steklo v oknih z apnenim beležem v katerem je dovolj višnjeve barve. To preprosto in ceneno, pa izdatno sredstvo za pokončavanje nadležnih muh lahko vsakdo uporabi.

IZSELJEVANJE V PREKOMORSKE DRŽAVE

V drugem desetletju preteklega stoletja je oživela v Evropi številno izseljevanje preko morja, ki pa je stalno raslo, tako da je vsako leto število izseljencev daleč prekašalo število vseeljencev.

Najbolj so se selili v Severno in Južno Ameriko, v Avstralijo, Južno-Afriško Unijo, zadnje čase tudi v Palestino.

Najprej se je začelo izseljevanje v Holandski, Belgiji, Španiji, Nemčiji, Skandinaviji in Angleški; a zadnja leta pred svetovno vojno pa je bila večina iz Italije, Avstro-Ogrske in Balkana.

Med svetovno vojno je izseljevanje popolnoma prenehalo in šele po koncu vojne se je začelo zopet razvijati, a to v mnogo manjšem obsegu kot prej.

Povprečno število izseljencev v letih 1920. do 1930. je znašalo komaj 600.000, to je le polovica predvojnega.

Vzrok temu padanju je to, da so začele vse države posvečati veliko skrb in pažnjo temu preseljevanju, ker so uvidele vso škodo, ki je bila posledica temu begu iz domovine, za državo in posameznika. Sedaj vodijo strogo nadzorstvo nad izseljenci in so tudi določile letno število onih, ki se selijo preko morja.

A popoln preokret v emigraciji pa je nastopil l. 1931. To leto je bilo prvič število onih, ki so se vselili v Evropo, večje od onih, ki so odpotovali.

Tako je bilo v Jugoslaviji:

l. 1929. - 15.730 izselj., 4237 vseljencev,
l. 1930. - 11.429 izselj., 5975 vseljencev,
l. 1931. - 3.377 izselj., 7625 vseljencev,
l. 1932. - 1.600 izselj., 5439 vseljencev,
l. 1933. - 1.438 izselj., 3136 vseljencev.

Glavni vzrok temu je nezaposlenost v tujih državah, ki ravno tako trpe zaradi svetovne gospodarske krize kakor evropske države. Na drugem mestu pa povsod omejujejo uvoz tujih delovnih moči, da bi tako preskrbeli domačim ljudem kruh in zaslužek.

Paulin

IZGUBLJENI MILIJONI

Zelo poučno je razmišljanje, za koliko propade pri nas pridelkov zaradi nezadostnega oskrbovanja in pre-majhnega zatiranja škodljivcev.

Razni pleveli, ki ovirajo in zatirajo rastline, nam izdatno zmanjšujejo pridelke.

Ogromne izgube nam povzročajo razni živalski in rastlinski zajedalci na sadnem drevju. Mirno lahko trdimo, da uničijo lahko vsako leto najmanj četrtnino vsega sadnega pridelka, kar lahko cenimo povprečno na 20—30 milijonov dinarjev.

Koliko žita uničijo sneti in rje, ni precenjeno. V nekaterih krajih in letih gre v nič do polovice pridelka. Škoda uničenega žita nam jemlje težke milijone. S pravilnim razkuževanjem semen bi omejili te bolezni in s tem izdatno povečali pridelek.

Miši in drugi glodavci ter razni ogrci, črvi in hrošči napravljajo na najrazličnejših kmetijskih posevkih in rastlinah ogromno škodo.

Splošno izgubo na pridelkih, ki nam jo povzročajo nešteti zajedavci, lahko cenimo na 20 % od vsega pridelka. Precenjeno v denarju, bi to dalo težke milijone, celo milijarde. Ako bi spremenili vso izgubo v delo, bi se pokazalo, da bi moral vsak kmet in kmetski delavec delati dnevno najmanj po dve uri za prehrano vse te velike armade raznih škodljivcev naših kulturnih rastlin.

Izračunajte, kolikšna je pri nas ta izguba, če računamo, da dela na polju, v vinogradih, sadovnjakih in vrto-vih vsaj 250.000 ljudi najmanj 7 mesecev v letu in če računamo uro samo po 2 din, kar pa je vse prav nizko precenjeno. Koliko znaša ta škoda? Koliko na 1 prebivalca naše banovine? Kaj pravite k tej škodi? Ali bi se je ne mogli ogniti ali jo vsaj izdatno zmanjšati?

CIMETOVO DREVO

raste na otoku Ceylonu. Skorja tega drevesa, ki je sorodno z našo lesniko, posuše in zmeljejo v moko, poznano pod imenom cimet.

ŽUŽELKE

dojemajo barve cvetic drugače kakor ljudje. Rdeči mak, ki ga mi zaradi ostre barve zagledamo že iz daljave, je za žuželke nekaj temnega.

NAJMANJŠE SEME

imajo cvetice begonije. 40.000 semen tehta komaj en gram. Koliko semen bi bilo treba za en kilogram, t. j. toliko, kolikor tehta en kokosov oreh, ki je največje in najtežje do sedaj znano seme.

PRIDELOVANJE DETELJE

so uvedli šele sredi 18. stoletja v Nemčiji. Iz Nemčije se je razširila ta za živinorejce pa tudi za čebelarje važna rastlina v naše kraje.

DEŽEVNIKI ALI GLISTE

se hranijo s prstjo in humusom. Te živalce so za izboljšavanje zemlje neverjetno velikega pomena. Poleg zemeljskih bakterij so najvažnejše predelovalke rodne zemlje. Delo, ki ga izvrše te živali v zemlji, je večje in izdatnejše, kakor ga izvrši človek z vsem svojim poljskim orodjem.

NA VSEM SVETU

pridelajo okrog 30 milijonov ton sladkorja. Evropa ga pridela 29 %, ostali deli sveta pa 71 %, med njimi največ Amerika.

KROMPIR SO PRINESLI V EVROPO ŠPANCI

Preden pa se je razširil po našem kontinentu, je trajalo več stoletij. Na Nizozemskem so ga začeli saditi okrog leta 1550. Kmalu nato so ga začeli pri-

delovati v Italiji in na Irskem. V Nemčiji so začeli s prvimi poskusi l. 1717., v Franciji pa šele leta 1783. Kmalu nato se je razširil krompir kljub hudemu odporu tudi po naših krajih. Danes daje ta prekristna rastlina hrano bogatim in revnim, z njo redimo našo živino, posebno prašiče. Skoraj si ne moremo misliti, kako so nekdaj živeli brez te važne rastline, še manj pa si moremo predstavljati, kako bi živeli brez nje.

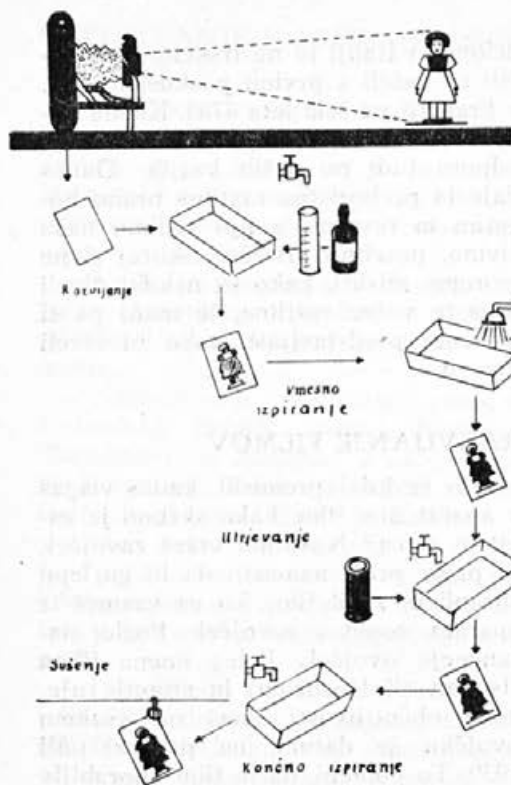
RAZVIJANJE FILMOV

Si že kdaj premislil, kadar vlegaš v aparat nov film, kako skrbno je zaviti in zaprt? Navadno vržeš zavojček in papir proč, namesto da bi ga lepo shranil in zavil film, ko ga vzameš iz aparata, zopet v zavojček. Poglej natančneje ovoječek. Poleg imena filma (Isopan ali Isochrom) in stopnje njegove občutljivosti imaš na vsakem ovojčku še datum, na primer: julij 1939. To pomeni, da je film uporabljen do julija leta 1939. Dobro zaviti film vzdrži dve leti in še več. Toliko časa mu zagotovi tovarna uspeh.

Koža filma je izredno občutljiva. Koža najnežnejšega otroka je v primeri s površino filma grobo usnje. Samo malo svetlobe, le nekaj sončnih žarkov in že ima film najhujšo sončarico. Ti moraš ležati par ur na najmočnejšem soncu, da ti koža ogori; filmu pa škoduje že trenutna svetloba. Zato moraš vedno paziti, da vložiš film v senci, kajti že pri neprevidnem vlaganju se ti film lahko pokvari. Zato mora biti tudi aparat dobro zaprt.

Ko je ves film že osvetljen, ko si napravil že vseh osem posnetkov, ne seš navadno film k fotografu, ki ti ga razvije in napravi slike. Gotovo pa te zanima, kaj se godi medtem s tvojim filmom pri fotografu.

Če bi pri posebni luči, ki filmu ne škoduje, pregledal film takoj, ko si ga vzel iz aparata, bi ne opazil na njem nobenih sledov bodoče slike. Pa vendar so nastale na filmu spremembe, čeprav jih ni mogoče videti niti z naj-

močnejšim povečevalnim steklom. Tako slabotne in nežne so te spremembe. Šele s posebnimi sredstvi in tekočinami postanejo vidne. Film je treba razviti. Pri razvijanju pa postane poteza za potezo predmeta, ki smo ga slikali, jasna. Toda slika na filmu izgleda precej čudno. Kar je v resnici svetlo, je na razvitem filmu čisto temno; temne posameznosti predmeta pa so na filmu svetle. Znanci, ki si jih slikal, izgledajo kakor zamorci; črni maček Muo pa se ponosno blešči na filmu v belem kožuščku. Toda to naj ti ne dela skrbi. Z dobro razvitim filmom lahko dobiš na papirju kolikor hočeš slik, na katerih so svetli in temni deli predmetov pravilno razdeljeni.

Za razvijanje filmov je potrebno malo priprav in sredstev, toda mnogo znanja in izkustva. Za vse, ki nimajo mnogo časa in veselja, je najbolje, če dajo svoje filme v izdelavo izkušenim fotografom. Kdor pa sam razvija, mora imeti mnogo dobre volje in še več po-

trpljenja. Seveda ti razvijanje kljub temu ne sme biti mučno delo, temveč užitek. Kot začetnik moraš seveda računati tudi z neuspehi. Marsikateri film bo romal na smeti.

Med vsemi fotografskimi deli je razvijanje filmov še najnatančnejša in najnevarnejša zadeva. Če se ti pokvari film pri razvijanju, si ob film in ob vse lepe slike, ki jih tako željno pričakuješ. Mnogo lažja je izdelava slik na papirju. Zato kot začetnik raje začni z izdelovanjem slik, končno šele z razvijanjem filmov. Film naj ti razvije fotograf, slike pa delaj sam, če hočeš biti na vsak način samostojen.

Priprave za razvijanje so kaj enostavne. Danes ni treba več posebne sobe, ki jo je mogoče popolnoma zatemniti. Izhajaš tudi brez vseh mogočih posod, ki so jih potrebovali fotografi nekoč. Za razvijanje potrebuješ samo eno pripravo, ki jo imenujemo razvijalno dozo. Njena velikost je približno toliko kakor velikost tvojega aparata. Vendar pa ti nadomesti celo sobo, kajti v dozi se film popolnoma razvije, utrdi in izpere. Treba ti ga je samo še posušiti. Z dozo lahko delaš pri belem dnevu, brez temnice in posebne luči. Tudi je razvijanje z dozo zelo poceni, ker potrebuješ le malo tekočine za razvijanje.

Mnogo manj enostavno pa je razvijanje v posodah, ki pa ti ga bom natančneje opisal. Ta opis naj samo spremlja našo nazorno sliko, ki si jo dobro vtisni v spomin. Slikal si na primer sestrico Jožico, ki nosi svetlo krilo in temno jopico. Ko si vzel film iz aparata, ga deneš najprej v posodo s posebno tekočino, tako imenovanim razvijalcem. Potem film dobro izpereš pod vodovodno pipo in ga daš v drugo posodo, v kateri je tako zvani utrjevalec. Film je dobil v razvijalcu poteze slikanega predmeta, ki jih potem utrjevalec ustali. Seveda ni vseeno, pri kakšni luči razvijaš. Za Isochrom film uporabljaš v temnici rdečo, za Isopan pa zeleno luč. Končno film še dobro izpereš in ga obesiš, dokler se ti ne posuši.

Franc Bajd.

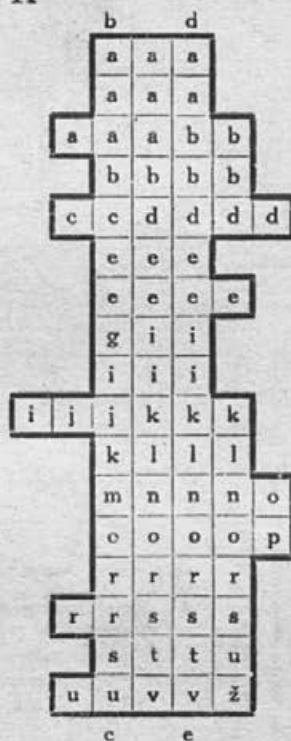
CICIBANOVA KRIŽANKA

Kaj se skriva v tej uganki?

	N		O	O	O	S
	T		T	Ž		R I L
	I		K	K	K	I
	A		E	A	M	Š

MOZAIK

(Iv. Gabršček — Guštanj)

1. čut
2. mlečni izdelek
4. kar ina ptič
4. nalezljiva bolezen
5. stara mama
6. opojna pijača
7. deset centov
8. prva žena
9. bojevanje
10. kopališče
11. drevo
12. nebesna prikazen
13. žarenje med nevihto
14. voda na travi
15. kača (strupena)
16. otroci
17. letni čas

Navpično od b—c in d—e bereš znan izrek.

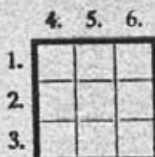
Možje so včasih nepravilni!

Ali je res tako, kakor trdijo žene? One sicer ne zahtevajo, da bi možje po napornem dnevnem delu opravljali še hišne posle, vendar bi jih razveselilo malo več razumevanja. Pred kratkim se je namreč dogodil v nekem gospodinjstvu sledeči primer: Po večerji je zahteval soprog knjigo gospodinjskih izdatkov. Morali bi ga videti, kako je pri pregledovanju pri nekih izdatkih gubančil čelo. Smehljaje odvrne na to žena. Ali bi Ti bilo mogoče ljubše, če bi moral pogosto kupovati srajce, nogavice, zastore, prte in posteljnino? Jaz varčujem na pravem mestu in ob pravem času, ker perem naše perilo samo z dobrim Schichtovim milom Jelen. Samo pri zajamčeno čistem jedrnatem milu, kakor je Schichtovo milo Jelen, za gotovo vem, da bo naše perilo dolgo trpelo.«

KRIŽANKE „KVADRATI“

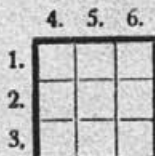
E. Hrušý, 5. r. I. narodne šole v Mariboru.

1.

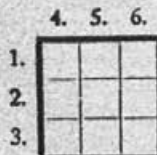
1. 4. Nasprotno od vojne.
2. 5. Moško kratno ime.
3. 6. Rim (Italijansko).

2.

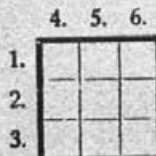
1. 4. Ruska reka.
2. 5. Osebni zaimek za srednji spol
3. 6. Del obraza.

3.

1. 4. Druga oseba množ. samostalnika soba.
2. 5. Osebni zaimek za srednji spol.
3. 6. Gora pri Poljčanah.

4.

1. 4. Stran neba.
2. 5. Sibirska reka.
3. 6. Plin (nemško).

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

*Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v*

Učiteljski knjigarni v Ljubljani in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po snižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih ima
šolski upravitelj, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

Klišaje

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra cesta 25

LJUDSKA SAMOPOMOC

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači
Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta
v zavarovanje za pogrebno za zneske od
din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16.
leta starosti za zneske od din 1000— do 26.000—.
— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in
informacije! — Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine